

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

XLI. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1928

5. SZÁM

FOLYÓIRATA

NOVEMBER

Szerkesztőség, hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő, Budapest, I. Avar-utca 15. III. 7.
Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:
MOLNÁR OSZKÁR

Tagsági vagy előfizetési díj tanévenként 8 pengő. Az egyesülettel és lappal kapcsolatos minden befizetés, reklamáció *Pócza József* egyesületi pénztáros címére (Bpest, V. Hold-utca 16. IV. 54.) küldendő. — Hirdetések megegyezés szerint.

A tanítónevelés tényezőinek összhangja.*)

A tanítók tanítói vagyunk. Nemcsak hivatalból, hanem lelkünk szerint is. Azért minden összejövetelünk alkalmával a tanítónevelés nehéz feladatának megoldásával foglalkozunk. Az elmúlt nyár különösen bőséges indító okot adott arra, hogy a szokottnál is jobban gondolkozzunk ezen a kérdésen.

Figyelem tanítványaim magatartását a játszóudvaron, a keriben, szabad foglalkozások idején, a gyakorlóiskolai naposság alatt és a sötét moziateremben és sajnálattal kell megállapítanom, hogy az a feszes magatartás az órákon, melynek úgy szeretnék örülni, nem a tanítványaim igazi arculata. Minduntalan kibúvik az ösztönös, „az alsóbbrendű ember“ a sok művelődéssel és állandó ráneveléssel, nagy fáradtsággal kiképzett tanítójelöltből. De hogy a jómagatartás mégsem egészen álarc, azt olyankor tapasztalom, mikor tanítási órákon, ünnepélyeken, kiránduláson, istentiszteleten látom, hogy az ösztönös erő nemcsak rosszra csábít, hanem hajtja az öntudatban növekvő ifjút szellemi munkára, együttérzésre, jó cselekedetre és példás magatartásra is. Két szellem küzd tanítványainkban s nekünk az a szép feladat jutott osztályrészül, hogy nevelésünkkel ebben a küzdelemben a jó diadalát segíthetjük elő.

Csakhogy a jó és rossz küzdelme még nem fejeződött be egészen, s máris bezárulnak az iskola kapui. Azért nézzük a kezdő tanító vívódását, lassú izmosodását vagy hirtelen, sokszor idő előtti önállósulását és lássuk az új környezet kedvező és az új életmód érlelő hatása mellett azt a rombolást is, mely a magárahagyott ifjú tanító jobbik részének letörését és néha alacsony színvonalra való lesüllyedését okozza. Felelősségünk tudatában nem nézhetjük tétlenül ezt az állapotot. Érezzük, hogy nekünk is segítenünk kell a bajon.

*) A kecskeméti vándorgyűlésen elmondott elnöki megnyitó.

Megállapíthatjuk első sorban, hogy már a tanítóképzőben is el kell érniük azt, hogy tanítványaink magukra hagyatva, a játék hevében egyedül ösztöneikre hallgatva, a sötét moziateremben a felügyelő örökdő pillantása alól felszabadulva is ugyanazok legyenek, akiknek mutatkoznak igazgató vagy tanár előtt, órán és vizsgálaton: öntudatra törekvő, önállóságban növekvő, hivatásukat mindig világosabban látó fiatal növendékek.

Nem tudom, ezt az embertípust keresik-e mindazok, akik ma a tanítóképzés becsületes végrehajtásán és újjászervezésén gondolkodnak? Mindenesetre fontos, hogy egészséges, zenei képzésre alkalmas, szintlátó, jeles tanulókat vegyünk fel a tanítóképzőbe. Az is szükséges, hogy öt éven át neveljük és tanítsuk őket és csak szigorú vizsgálat alapján adjunk nekik tanítói oklevelet. De megállapítjuk-e azt is, hogy mint úri ember kiforrott életfelfogással és hivatásérzettel lép-e majd a fiatal tanító az életbe és tud-e személyi varázsával a gyermekre hatni, felnőtteket, tömegeket vezetni? Keressük-e már a képzés ideje alatt az úri magatartás, az életfelfogás, a hivatásérzet és a személyi varázs csiráit és növeljük-e azokat eléggé a serdülő ifjúban? Van-e a katonai és a papi öntudathoz hasonló tanítói öntudat? Miben jut kifejezésre és hogyan neveljük ezt az öntudatot? A katona-iskolából az ujoncot két hónapig ki sem engedik az utcára, mert nem tud leendő életpályájához méltón viselkedni! Mindkét pályán hosszú ráneveléssel szabadják fel az ifjút minden zavaró, idegen és gátló érzés alól. De el is érik azután, hogy a hadnagy is tudja, hogyan viselkedjék a király előtt és a káplán sem jön zavarba a püspök mellett. Mindkettő pedig legalább középszertűen vezeti a reábizott tömeget. Ez a képesség meghozza a köztiszteletet és a megbecsülést. Ha mindezeket figyelembe vesszük, megállapíthatjuk, hogy a tanítóképzés nemcsak az előtanulmányokon és a keretek kibővítésén, hanem sokkal inkább az arra való jelöltek és tanárok kiszemelésén és az állandó és tudatos ránevelésen múlik.

Bizonyos, hogy a fentebb felsorolt feltételek biztosítása nagyobb-fokú érettséget tételez fel, de nem okvetlenül középiskolai érettségi vizsgálatot. Azután tudjuk nagyon jól, hogy az érettség nemcsak a kor függvénye, hanem fejlődés eredménye is. Tervszerű ráneveléssel ez az eredmény a nevelői munka területére vonatkozólag a 19-20 éves korban elérhető. Az érettség azonban soha sem befejezettség, nem a vég, hanem a kezdet. Kezdeté az önnevelésnek, mely sohasem fejeződik be. Nem tudom, erre gondolnak-e azok a tanítótársaim, akik a tanítóképzés újjászervezésével foglalkoznak?

Ha a tanító nem tudja mindazt, amire az életben szüksége van, ebből nem csak az következik, hogy a tanítóképzés kereteit annyira ki kell bővíteni, hogy mindazt megtanulhassa, amire szüksége lehet, hanem az is, hogy mindenki az oklevél megszerzése után komolyan hozzá lásson a munkához és tanuljon holtáig. Ha mégis volnának rossz tanítók, annak tehát nemcsak a tanítóképzés, hanem ugyanolyan mértékben maga a tanítóság az oka.

Ezzel eljutottam feladatunk második pontjához: t. i. hogy ne tekintsük munkánkat a képzéssel befejezettnek, hanem vállaljuk a magunk részét a tanítók továbbgondozásából és továbbképzéséből. Ebben a munkában osztozkodunk a tanítóval, a tanítótestülettel, a tanítóegyesülettel és a tanfelügyelővel.

A fiatal tanító néha nem tudja még iskolai munkáját sem önállóan vezetni és alig tud eligazodni abban a sokféle feladatban, melyet az élet reáharít. Amit pedig meg is csinál, arról sem tud mindig számot adni, mert bizony sokszor ösztönösen cselekszik és még többször gépiesen utánoz másokat. Tehát sokszor van szüksége valakire, aki tanácsaival segítse munkájában és őszinte ítéleteivel ösztökélje önálló kezdeményezéseit.

Ki legyen ez a tanácsadó, ki az őszinte bíráló? Legtermészetesebb tanácsadó és bíráló a kartárs, az igazgató, a tanítótestület. Ezek egyszersmind a leghivatottabb segítőtársai a tanítónak, mert ugyanazt a munkakört már sokszor végigcsinálták még pedig ugyanolyan viszonyok között és nagyon hasonló gyermekekkel. Ez a segítség egyedül azonban még nem elég, mert az élet kemény harcában a tanítói munka sok finomsága megy veszendőbe. A mindennapi munka elfárasztja, elkoptatja a tanítót is. Túl egyszerű, túl praktikus, túlságosan gépies is sokszor az ilyen öreg tanító munkája, melynek a fiatal kartárs adhat megint életet és üdőbb színezetet. A fiatal és az öreg tanító kölcsönösen tanuljanak egymástól. Örömmel látom a tanítói gyűléseken, hogy szomjazzák a tanítók a forrás frissességét. Azt pedig megtalálhatják a jól vezetett tanítóegyesületekben is, melyekben a nevelés és tanítás művészei vagy egy-egy részletkérdésében elmélyedő mesterei mutatják be művészetüket vagy ügyességüket. Az egyesületekben azonban nemcsak új eljárásokat szemlélhet a tanító, hanem hallhat új gondolatokat is. Csak attól óvakodjék, hogy üres szóbeszédnek, spekulációnak vagy bárki által előre megállapított elveknek és követeléseknek vak követője és hirdetője ne legyen, bárminő csábító mezben is lépjenek fel azok. A tanítóegyesületekben nemcsak felülről kell törekvéseket propagálni, hanem az egyes iskolák és egyes tanítók szükségletei-

ből és nehézségeiből is kell problémákat felvetni és azokra mindig a leghivatottabb emberektől kell feleletet kérni, hogy a tárgyalt kérdések valóban fedjék az élet szükségleteit.

A tanító leghűségesebb támogatója a tanfelügyelő, aki egyfelől a célokat és az egyetemes érdekeket világosan látja, másfelől az egész tankerület minden kiváló tanítójának eljárását ismerve, a kivitelre vonatkozólag adhat kipróbált gyakorlati tanácsot. Az ő tanításaiból is hiányzik azonban valami, ami hidat ver a tanító lelkében, ami az újat a régivel összekapcsolja, kiegyenlítsé, különösen ha a tanfelügyelő nem ismeri a tanító pedagógiai fejlődésének multját, tanítóképzői tanulmányait.

Ha a tanító megérzi az ilyen hidverés szükségességét, honvágy fogja el, visszavágyik oda, ahol a pedagógia elemeit tanulta. Érzi, hogy társainak az eljárása valóban egyszerű és praktikus, belátja azt is, hogy az egyesületben látottak valóban nagyon szépek és tökéletesek, tapasztalja, hogy a tanfelügyelő atyai tanácsai és jóindulatu kritikája helyes útra vezeti, de amikor a dolgok összefüggését és belső rendjét keresi, visszakiváncosodik a képzőbe, ahol otthonos minden tudomány, ismerős minden szólam és a lelkéhez nőtt minden tanítási eredmény. Ott kezdi meg a régi alapokon, a megkezdett stílusban a továbbépítést.

A fiatal tanító mindennapi munkájában leggyakrabban a gyakorlóiskolai tanítóra gondol. Szeretné visszaidézni a néha csak szórakozottan végighallgatott tanításokat. Eszébe jutnak egész leckék, apró fogások, rajzok, tréfák, énekek. A gyakorlóiskolai tanító alakja folytonosan nő az emlékeiben és a rokonfoglalkozás idővel mindig közelebb hozza őt szívéhez. Vele érzi a legtöbb lelki rokonságot, őt tartja a tanítóképzés legfontosabb, sőt egyedül szükséges tényezőjének.

Ha túlzó is és egyoldalú is ez az értékelés, valamennyien tanulhatunk belőle.

Legyünk valamennyien, akár pedagógiát, akár valamely közismereti tárgyat tanítsunk, elsősorban magunk is jó tanítók. Menjünk a kicsinyek közé, tanítsuk tárgyunkat a népiskolában is. A gyakorlóiskolai tanító pedig ne elégedjék meg a kicsinyek tanításával, hanem tanuljon pedagógiát és az összes tárgyból minél többet, akkor a tanító is megszokja, hogy ne csak technikát, keressen a képzőben, hanem újabb és újabb indítékot a haladáshoz és ebben rátalál a többi tanárra is. Ne gondolja senki sem, hogy a pedagógusokat, a közismereti tárgyak tanárait és a gyakorlóiskolai tanítókat egyanyagból akarom faragni, egyforma képzésben akarom

részesíteni és csak az alkalmazás vagy a tárgyfelosztás döntse el, hogy az egyik pedagógiát, a másik közismereti tárgyat, a harmadik a népiskolában tanítson-e. Ezután is kellene külön a pedagógiára, külön az egyes tárgyakra képesített tanárok és külön a gyakorlóiskola számára kiválogatott tanítóművészek, de ezután sokkal többet kell törődnünk egymás munkájával, a tanítóképzés céljával, a népiskolával, a néppel és a gyermekkel.

Ez a törődés vezessen bennünket a tanítók közé. Előbb volt tanítványainkhoz menjünk, különösen azokhoz, akik kérdéssel, problémával, tervekkel jöttek hozzánk. Majd akkor eljutunk a testületekbe és az egyesületekbe is és ekkor megtudjuk, micsoda nehézségekkel küzd a tanító, mire nincs felkészülve. Tanulságos lesz ez az érintkezés, különösen, ha nem azzal a tudattal megyünk, hogy mi csak taníthatunk, hanem azzal a szándékkal, hogy tanuljunk, készüljünk a tökéletesebb tanítóképzésre.

Ezeken a tanulmányutakon megismerkedünk a tanítóság vezéreivel és hatóságaival, állami és egyházi tanfelügyelőkkel és meghalljuk, hogy a hivatalos előljárók mit várnak és mit követelnek a tanítótól. Megint kapunk szempontokat a jobb tanítóképzésre, megint tanulhatunk, de védhetjük a tanítót és előkészíthetünk egy egészségesebb közvéleményt a tanítóról és az iskoláról, küzdhetünk avult és ferde nézetek ellen, melyekkel a tanító egymaga nem tud megbirkózni.

A tanítóképző-intézeti tanárok érzik, hogy egyedüli rendeltetésük a hazának minél derekasabb tanítókat nevelni. Bizonyára a tanfelügyelők és iskolai hatóságok is mind azon fáradoznak, hogy a tanítóság nehéz munkáját minél eredményesebbé tegyék. A tanítók pedig jól tudják, hogy ők sem önmagukért, hanem a nemzeti műveltség megőrzéseért és terjesztéseért vannak. Valamennyien a nemzet jövőjén dolgoznak és a szebb jövőt annál jobban biztosítjuk, minél jobban megértjük és szeretjük egymást és minél több oldalról támogatjuk egymást sajátlagos feladataink teljesítésében.

Quint József.

Új állások szervezése.

A világháború nyomában járó pusztulás a legtöbb virágzásban lévő intézményünk fejlődését megbénulással fenyegette. Hogy mennyire katasztrófális volt helyzetünk, azt részletezni annál inkább felesleges, mert az elmúlt évek szörnyüségai közelségünkél fogva frissen élnek emlékezetünkben. Ismeretesek előttünk azok a rendkívüli erőfeszítések, melyek lehetővé tették államháztartásunk egyensúlyba hozatalát és ezzel további fejlődésünkbe vetett hitünk-

nek a biztosabbá válását. Ezekben az erőfeszítésekben a legtöbb érdem az adózó polgároké, tehát mindnyájunké. Az adózó állampolgárok között a tisztviselők és tanárok állanak elől. Az állam rengeteg alkalmazottja s így közöttük a tanárok, a békebelitől messzeálló, leredukált illetményeikkel tették és teszik lehetővé az államháztartás deficitmentes egyensúlyát. Szükséges ennek a nyilvántartása azért, mert állandóan hangzik, ha vádként nem is, de célzásként, hogy az állami bevételek nagyobb részét a fizetések emésztik fel. Tehát ha takarékoskodni akarunk, szó se legyen az illetmények emeléséről, még hozzá újabb állások szervezéséről. Következésképp nem lehet népszerű semmiképpen azok előtt fejtegetésem tárgya, kiknek különösen a szíven fekszik az állam háztartása.

A legnagyobb aggodalmoknak is el kell azonban nemulniok, ha bebizonyulva látjuk, hogy néhány megszervezett állás hiányával veszélyeztetve van a meglévők eredményessége. De ha még ezt sem méltányolva, kételkednének az ilyen kijelentés komolyságában, úgy nyomban hozzá kell még tenni azt is, hogy olyan új állások szervezését kívánjuk, melyeket egy megreformált, kibővített intézmény fejlesztett ki magából. Tehát meg is vannak az állások, csak betöltve nincsenek úgy, hogy lehetővé váljék annak a célnak elérése, mit a kibővült, megreformált új intézménytől szervezői elvárnak. A tanítóképző intézmény több tanárt alkalmazott akkor, amikor még csak négyévfolyamos volt, mint ma, amikor még egy évfolyammal megsaporodott és öt olyan tárgya van, amelyek eredményes tanítása érdekében utasításunk a csoportrendszerben való tanítást kívánja. 1917/18-ban, mikor 30 állami tanító-, tanítónő- és óvónőképzőnk volt, összesen 319 kinevezett tanár, igazgató és szakfelügyelő szolgálta a tanítóképzés érdekeit. Jelenleg 15 áll. tanító-, tanítónő- és óvónőképzőnk van, melyeknek ellátására 155 tanár, igazgató és főigazgató van kinevezve. Az összes kinevezettek száma ugyan 168, de ezek közül 13 másféle beosztásban fáradozik. 1917/18-ban az összes évfolyamok heti óraszámja 144 volt. Ezzel szemben az új ötévfolyamos tőképzőben az óraszám már 150. Az új tantervhez csatolt utasítás a német nyelv tanításában elrendeli, hogy 20 tanuló nál népesebb osztályokban a növendékeket legalább két csoportra kell osztani. Ugyancsak kisebb csoportokba való osztást kíván a természettudományi gyakorlatok tanításában és a zenei oktatásban. A gazdaságtani gyakorlatok sikeres végzéséhez is azt tartja kívánatosnak, hogy azokban egyszerre csak 15-20 növendék vehessen részt. Ha a csoportrendszerben való tanítást az utasítás értelmében végre akarjuk hajtani, akkor az 25 órás tanári munkatöbbletet jelent, tehát jóval többet, mint amennyi egy tanárnak a heti elfoglaltsága. Ha e 25 órához hozzászámítjuk az előbbi és a jelenlegi ötévfolyamos tanítóképző óraszámában mutatkozó 6 órás időkülönbséget, akkor már 31 órás többletmunka mutatkozik, melyhez csatlakozik még a szintén több csoportban dolgozó tanítási gyakorlatok megnövekedett munkaideje. Nem túlzás tehát, ha kimondjuk, hogy az új ötosztályos tanítóképző

sikeres munkájának a végrehajtásához a régi tanári létszámon felül minden intézetnél legalább is két tanárral többre van szükség. Meg kell tehát vizsgálnunk, hány tanár látta el egy-egy régi négyévfolyamos intézetben a tanítás munkáját, nem hagyván számításon kívül az igazgató személyét, sem azt, hogy a hit- és erkölcs-tanórák ellátása a hittanárokra hárul, viszont a köztartásvezető tanár kötelezettsége csak 14 óra és a kötelező tanári elfoglaltságban, a heti 18 órában rendszerint bennefoglaltatik 1-1 hospitálási óra.

A rendelkezésünkre álló adatok és a már előbb ismertetett 319-es létszám elosztása alapján kitűnik, hogy egy-egy tanítóképzőnk az igazgatóján kívül átlagosan nyolc kinevezett tanárral és nem egy helyen már ez időben két gyakorlóiskolai tanítóval dolgozott. Voltak azonban már akkor is e 11-es létszámon felüli tanítóképzőink, hol 12-ik tanerőül még óraadó is munkálkodott. De ezek az intézetek még mindig normális tanulólétszámmal szerepeltek, mert akadtak az átlagosnál népesebb tanítóképzők (mint jelenleg is van két ilyen képzőnk), hol a tanári létszám természetesen nagyobb volt, mint az előbb említettek 11 és 12-es tanári létszáma.

Ezzel szemben a mai 13 áll. tő- és 2 óvónőképzőnél összesen 116 kinevezett tanár működik 21 gyakorló isk.-i tanítóval és 14 igazgatóval. Egy-egy intézetre átlagosan 8 tanár sem esik. Ha nem is lehet számtani közepes módjára az összes tanárok számából kivetni egy tanítóképző részére a tanári testület számát, de e számításaink alapján már megállapíthatjuk, hogy a ma kinevezett tanárok számszerűleg még a régi, négyévfolyamos tanítóképzőben sem lennének elegendők az ott folyó munka ellátására. A hiányzó munkaerőket azonban mégis pótolni kellett valahonnan és mert a pénzügyi nehézségek nem engedték meg eddig a minimálisan 40 új tanári állás szervezését, óraadókkal, helyettesekkel, megbizottakkal és beosztottakkal igyekeztek a hiányzókat kiegészíteni. Szükség törvényt bont — mondja a közmondás és ha nincs az államnak elegendő pénze, meg kell elégednünk azzal, ami van. Az óraadók, megbizottak és helyettesek díjazása azonban annyira siralmas, bizonytalan helyzetük egy-egy intézetünknel annyira ingatag, hogy minden erejükkel és reménységükkel már nem is azt várják, hogy állásukban véglegesek legyenek, mert abban már alig bízhatnak, hanem hogy bárhol, de egyszer már elhelyezkedhessenek. Energiájukat, munkakedvük teljességét hogyan is kívánhatjuk azoktól, kik egy-egy testületben még a legszivélyesebb fogadtatás ellenére is csak átmeneti vendégnek érezhetik magukat és óráiktól elszabadulva akarva nem akarva legfőbb gondjuknak csak azt tekinthetik, honnan és hogyan pótolhassanak annyit, amennyi még az óradijaikon kívül szükséges a pusztán megélhetésre? A tanári testület ezen valóságos kültagjaitól hogyan is kívánhatjuk, hogy teljes szívvel és lélekkel vegyenek részt a tanítóképzőnek minden olyan munkájában, mely az órákon kívül éri el elsősorban azt, amire törekszünk, az eszményi tanítónevelést? Hisz ha abba a szerencsésnek nevezhető helyzetbe jut egy óraadó,

hogy a kötelező heti 18 órában taníthat, akkor is csak 97 pengő 92 fillér jár egy havi munkájáért. Mert ha véletlenül egy nemzeti vagy egyházi ünnep van, vagy csak iskolai moziba is mennek a tanítványok, neki már az is szomorúság vagy gond, mert levonják az illetményeiből az elmaradt időt, az óránkénti 1 pengő 36 fillért. Tudok olyan kartársról, kinek minden elfoglaltsága csak hetenkénti 10 óra, ami öt napra van elosztva. Egy óraadónak természetesen nem lehet közlekedési segílyt fizetni, mint a többi kinevezett kartársnak. Neki tehát a 40 órájáért kijáró havi 54 pengő 40 f. keresetéből 9 pengő 40 f-t a villamosra kell kifizetni. Sajnálatosak az ilyen esetek és nem magában állóak. Hiszen az egyik bpesti tanítónőképzőnkben pl. a teljes heti óraszámmal dolgozó óraadó kartársnő kevesebb díjazást kap, mint az intézeti takarítónő. E megdöbbentő példákkal akarom szemléletessé tenni azt a lelki hangulatot, amelyben az ilyen óraadók lehetnek. Végezhetnek teljes és lelkes munkát azok, kiknek fáradságos, hosszú időbe kerülő tudását így honorálják? Annak a belátásán már régen túl vagyunk, hogy a tanári munkát az államnak még mindig nincs módjában úgy fizetni, mint a háború előtti békevilágban. Megértéssel hangoztattuk éppen ezért mindig anyagi törekvéseinket. Ami azonban az óraadók és megbízottak ellátását illeti, ott feljajdul bennünk nemcsak a tanári, hanem az emberi szolidaritás is és nemcsak értük, de iskolánk érdekében is azt kiáltjuk: szűnjék meg az óraadói és megbízotti állás; szerveztessenek új állások, mert elegendő tanár hiányában vagy az élet nyomorúságaival küzködő óradíjas tanárokkal eszményi munkát végző tanítókat nem lehet nevelni. Összes képzőink 137 kinevezett tanárával és gyak. iskolai tanítójával 29 óraadó, helyettes, megbízott és ideiglenesen beosztott tanár és tanító működik annyiféle körülírással, hogy még óradíjas gyakorlóiskolai kartárs is van sorainkban. Tehát a kinevezetteknek majdnem 30 %-a dolgozik ideiglenes minőségben hazánk 11 tanítóképzőjében, mert van olyan intézetünk is, összesen 4, hol ilyen ideiglenes kartársak nincsenek. Hogy ez az ideiglenesség mennyire nem lehet javára tanítóképzésünknek, azt tovább fejtegetni a fent elmondottak után most már fölösleges és az ezen való segítséget csak új állások szervezésében láthatjuk.

Tekintettel azonban azokra a súlyos pénzügyi nehézségekre, amelyek nem egyszer még a legégetőbb szükségietek kielégítését is megakadályozzák, foglalkoznom kell először annak a felvetésével, hogy nem lehetne-e az óraadó, ideiglenes tanárok munkáját esetleg áthárítani a kinevezett tanárookra és igazgatókra és így a kötelező munkán felül végzett elfoglaltságukért óratöbbleti díjakat kiutalni? Ha ez lehetségessé válhatnék, akkor már bizonyára megkísérelték volna a múltban, mielőtt még felszaporodott volna az ideiglenes alkalmazottaknak a száma 29-re. Valószínű különben, hogy jelenleg is vannak olyan kinevezett tanárok, kik 18 órán felüli óraszámmal dolgoznak és így újabb órákkal megterhelni őket annyival is inkább nem lehet, mert a tanárokat a legtöbb intézetben elfoglalja a kötelező óraszám felül a gyakorlati kiképzésben való (nem egyszer

heti 3 órát jelentő) munka is. Még ha egy-egy tanár teherbírása lehetővé is tenné a 30 %-nak megfelelő ideiglenesek munkájának átvételét, egyéb iskolai munkák, mint osztályfőnökség, ifjúsági egyesületek vezetése, helyettesítési munkák, köztartásvezetés, jegyzőkönyvvezetés feltétlenül kívánatosá tesznek egy bizonyos tanári létszámot, amely ilyen megoldás mellett nem alakulhatna ki. Különbösen is a tanítóképzők 18 tárgya nehezen teszi lehetővé a tanároknak az óraszámok szerinti pontos, számtani elosztását. Ha egy pillanatra szemügyre vesszük ezt a kérdést, azonnal eszünkbe juthat, hogy a 18 tárgyból csak 6 tárgyra kellene mindjárt 6 tanár, ha az utasítás értelmében tanítanók e 6 tárgyat. Ezek a német, a rajz és slöjd, a testgyakorlás-játék, a gazdaságtan és a zene. Ez utóbbi tárgy ellátására az utasítás két zenetanár alkalmazását reményli. Ha most e 6 tanár mellé csak egy pedagógust veszünk fel, az már 7 ember és még nincsenek ellátva a nyelv-, történet-tudományi és mennyiség-tan, természettudományi tárgyak. A gyakorló iskolai kartársak pedig a heti 30 órájukkal fizikailag is képtelenek több munka vállalására. Óratöbbletekkel tehát egyenesen nem is kívánatos a tanárokat terhelni, hisz azt sem kell egyáltalán bizonyítani, hogy kisebb óraszámmal sokkal alaposabban és felkészültebben tudja a tanár az óráit ellátni. Hogy van óratöbblet és nemcsak óraadó tanár, annak egyedüli magyarázata az óradíjak megokolatlanul alacsony volta, mely a tanári munkának a legsajnálatosabb leértékelése és demoralizáló lehet a hatása. Éppen ezért nem pusztán tanári érdek a bármiféle óradíjas-alkalmazás megszüntetése, hanem egyenesen a köz érdeke. Amennyiben még sem kerülhető el az egyes esetekben, mint teszem azt a fakultatív óráknál, úgy gondoskodni kell arról, hogy az óraadó fizetési osztályának megfelelő díjazást kapjon a munkájáért. Számításaim szerint a legminimálisabb óradíjak lennének a ki nem nevezettek és IX. f. o.-ban levő tanároknál 3 P; a VIII. f. o.-ban 3:50 P; a VII. f. o.-ban 4:50 P; a VI. f. o.-ban 6 P. De hangsúlyozni kívánom, hogy e magasabb óradíjakat elsősorban azért kívánja a tanárság, hogy az óradíjak egyszérsmindenkorra szűnjenek meg a státusban.

Magasabb közérdekek is azt kívánják tehát, hogy új állásokat szervezzenek a tanítóképző-int. tanári státusokban. Az élet parancsoló szüksége a fejlődés elvénél fogva ezt sürgetés nélkül is meghozta minden időben. Hogyan történhetett tehát meg az, hogy az állami tanítóképző tanárok státusában még akkor sem szerveztek új állásokat, mikor a négyévfolyamos iskolatípus átalakult öt évfolyamra? Ennek nemcsak az a magyarázata, hogy a szanálási időben paradoxonként hatott volna új állások szervezése. Hisz ha kibővül egy intézmény, akkor természetes, hogy az ahhoz tartozó személyzetnek is bővülnie kell. Feledékenység sem történt, legalább is a tanári állások megszorítása körül. De az öt évfolyamra kibővülés idején annyi volt még a megszállott területekről kijövő tanítóképző tanárokból, hogy a státus létszáma 1924/25-ben 202 volt szemben a mai 167-tel. 1925/26-ban ez a 202-es létszám lement

182-re, végül 167-re. A kihaló és nyugalomba vonuló tanárok helyett jöttek az óraadók, a helyettesek és megbízottak. Így történetelt meg az, hogy státusunkban a IX. legalacsonyabb fizetési osztályban már csak két tanárunk maradt írmagnak, a gyak. iskolai kartársak közül pedig a kezdő X. f. o.-ban nincs egyetlen kinevezett, ellenben nyolcan miután óraadók, illetve berendeltek, nincsenek a státusban.

Hogy az a 202-es létszám szükséges volt már 1924/25-ben és a kihalózási rendszer bevezetése káros volt, azt mi sem bizonyítja jobban annál, hogy a státus 167 kinevezett tagja mellett 33 ideiglenes alkalmazott van s ezek között akad olyan is, kinek heti 21 órai beosztása van. A legégetőbbben szükségessé vált tehát most már igazán a 12. órában rámutatnunk a hiányzó állások megszervezésének elodázhatatlan voltára. Ott tartunk ma már, hogy ennek egyszerre való megvalósítása nagy költséget jelentene, hisz a legszűkebb számítások alapján 40 tanárra és 20 gyak. isk.-i tanítóra van szükségünk, kiknek a IX. és X. fiz. osztályok szerinti fizetése és lakbére összesen 173.820 pengővel terhelné meg a közoktatásügyi költségvetést, melynek összege jelenleg 132,914.110 pengő. E hatalmas összeg mellett ugyan eltörpülő csekélynek látszik a 173.820 pengő, de egy összegben mégis sok. Az ügy megvalósítása azonban nem látszik pénzügyileg súlyosnak és soknak, ha a 60 állás költsége négy, egymást követő évre lenne beosztva a költségvetésbe. Ha mindjárt négy évi várakozással, de ez a legszükségesebb 60 állás évi 43.455 pengővel így mégis valósággá válhatna. Nem kerülnének még ennyibe sem az új állások, mert a kinevezésekkel ha teljesen nem is szünnének meg az óradíjak, de tetemesen megkisebbednének. Állami tanítóképzésünk évi 1,723.710 pengő költségvetésének jelenleg évi 44.102 pengő tételében (tiszteletdíjak, bérek) szerepelnek ez ideiglenes és az új állások szervezésével megszűnő díjak is.

Hogy az ezzel is leeredukált költségöbbltet kormányzatunk bölcsesége elő tudja teremteni, abban annyival is inkább bízunk, mert e költségek elenyészően csekélyek, a rajtuk megvalósítandó állások pedig égetően szükségesek. Tudjuk, milyen nehéz az ország pénzügyi helyzete, azt is tudjuk, hogy az újabb állások újabb szükségleteket teremtenek. Hisz szervezett nevelői állás is csak 9 van a 14 internátusos képzőben és kellene belőlük 28. Tisztában vagyunk azzal is, sőt reméljük, hogy a 15 állami képző mellett működő 36 felekezeti tanítóképző is megkísérli reorganizálni tanári állásait s e törekvésében keresni fogja az állam segítségét. Tehát ez is állami költségöbbltet jelent majd és szaporítani fogja az illetményekre adott államsegélyek eddigi 584.000 pengő évi összegét. De ez mind nem teheti szűkkeblűvé állami kormányzatunkat, mert amire most kérjük, azt a fejlődés örök törvényei, egy nagyrahatott intézmény, a tanítóképzés további virágozhatása követeli. Ha ez elsorvad, avagy csak tengődik, vele sorvad és pusztul el az egész népoktatásügy. Az állami tanítóképzés jelenlegi költségvetése a kultuszbüdzsének 1.29 %-a,

1927/28-ban 1·3 %-a volt; az első háborús évben, 1914/15-ben a m ostaninak több mint háromszorosa, 4·06 %-a volt. E számok azt bizonyítják, hogy képzésünk nem okoz súlyos pénzügyi gondokat és az állami tanítóképzés renaissancea még hátra van. Talán remélhetjük mégis, hogy 60 új állással és évi 43.455 pengős többlettel végre megindulunk az annyira óhajtott újjászületés útján, hisz megmondotta mindenben nagyratörő és a haladásért lelkesülő miniszterünk költségvetésünk indokolásában, hogy a mi tanintéze-teinknek helyes működésén nyugszik egész népoktatásügyünk.

Fejtegetéseim alapján bátor vagyok tehát a következő határozati javaslatot előterjeszteni:

1. A T. T. O. É. Kecskeméten tartott vándorgyűlésén egyhangulag elhatározta, hogy a közoktatásügyi kormányzatnak előterjesztést tesz 40 tanítóképző-intézeti tanári és 20 gyakorlóiskolai tanítói állás szervezése tárgyában, részletesen megindokolva ez új állások szervezésének égetően szükséges voltát és megvalósíthatóságának módjait.

2. Addig is, míg az új állások szervezése és betöltése meg nem történik, kéri az egyesület az óradíjak egy pengő 36 filléres összegének méltányos felemelését és az óradíjaknak a fizetési fokozatok szerinti megállapítását és kiutalását.

Mesterházy Jenő.

Az eszperantó tanításának pedagógiai értéke.

Ismeretes, hogy a művelt emberiség már évszázadok óta igyekszik a különféle kép beszélnő nemzetek diplomáciai, kereskedelmi, gazdasági, kulturális és egyéb kapcsolatai lebonyolítására egy közös nyelvet teremteni: elfogadva valamelyik hatalmas nemzet élő nyelvét, vagy alkotva egy mesterségeset.

Egy nagy nép élő nyelvét közös érintkezési eszközzül elfogadni a legtermészetesebbnek látszik, hiszen az esetleg százmílliók által beszélt nyelv máris hatalmasan el van terjedve és így jó kiindulási alapul szolgálhat. De melyik legyen ez, az angol, francia, német, kínai, vagy az orosz? Az egyes nemzetek büszkesége, féltékenysége és gyűlölete miatt nem lehet egyiket sem választani. De bármelyiket választanók, nagy akadály, hogy mindenikük aránylag nehéz, komplikált grammatikájú, a kivételek miatt tökéletesen csak nagyon hosszú idő múlva s akkor is csak nyelvzsénik által sajátítható el és így az emberiség többsége részére nem lenne egy mostani élő nyelv sem az a praktikus eszköz, amit a világnyelvtől épen megkívánunk.

Nem maradt tehát más hátra, mint egy mesterséges világnyelvet alkotni.

Nagyon sok (körülbelül ötszáz) terv merült már fel, melyek közül régebben a legnagyobb feltűnést *Schleyer* Márton Lajos páter (1879) *volapük*-je keltett, de már az első volapük-világkongresszus megmutatta, hogy a könnyen hajlítható szabályok és a végtelen sok képző miatt nem lehet e nyelvben eligazodni, nehéz egymást megérteni. A volapük gyakorlatilag nem vitte tehát előbbre az ügyet.

A sok tervezgetés után dr. *Zamenhof* L. Lajos varsói orvosnak jött az

az ideája, hogy nem a könnyen kiejthetőségre fogja vetni a súlyt, hanem kiszedi az élő nyelvekből mindazokat a szóelemeket, amik közösek bennök. Segítségül vette a latint is és tíz évi nehéz munka után alkotott egy rövid, kivételeket nem tartalmazó és félre nem érthető grammatikát, összegyűjtött 1500 alapszót, csinált egy pár elő- és utóképzőt s ezáltal alkotott egy olyan eszményi világnyelvet, amelynek megtanulása mindenki számára könnyű, szerkezete egyszerű, kivételei és rendhagyásai nincsenek, összeállítás logikus s vele minden elképzelhető gondolatformát a legtökéletesebben ki lehet fejezni s félreértésekre nem ad alkalmat és emellett kiejtése könnyű és dallamos. Szóval az 1887-ben útjára bocsájtott *eszperantó* nyelv az az eddigi legtökéletesebb valami, ami mint kisegítőnyelv az egyes népek érintkezésére immár évek óta felhasználtatik s amelynek gyakorlati értékéről ma már könyveket lehetne írni.

Jelen rövid cikkemben az eszperantó iskolai oktatásáról és főleg tanításának pedagógiai előnyeiről akarok szólni. Ez a kérdés időszerű, mert véleményem szerint nincs messze már az idő és a különböző országok kormányai helyet fognak adni iskolai programjaikban az eszperantónak. Az élet fogja követelni, hogy gyermekeink tanulják ezt a nyelvet, amely ki fogja szorítani iskoláinkból az angol, német, francia és olasz nyelveket.

A gyakorlatiasság sürgősen diktálja, hogy kíméljük meg gyermekeinket attól a nehéz és időfecsérlő munkától, hogy évekig idegen nyelvek tanulásával kinlódjanak és több évi tanulás után még sem tudjanak semmit; sokkal egyszerűbb, ha azok helyett 1-2 év alatt tökéletesen megtanulnak eszperantóul beszélni és akkor megnyílik előttük az egész világ. Az eszperantó tanításának kényszerűsége hirtelenül fog beállani. A diákság (és különösen a magyar tanulóiifjúság) munkája most egyáltalán nem könnyű. Iskoláinkban jelenleg az idegen nyelvekre nagyon sok időt és még több fáradtságot fordítanak a növendékek, de általános tapasztalat, hogy az iskola elvégzése után ezen a téren jóformán semmi eredményt sem tudnak felmutatni. Ennek oka az, hogy az iskolák nem haladnak párhuzamban az élet követelményeivel, hanem nagyrészt felesleges dolgokat, holt nyelveket és nagyon sok esetben rossz módszerrel tanítanak. Nem segít ezen az, hogy drága pénzen külföldre küldünk egyeseket az idegen nyelv tanulására, mert a nyelv bírása nem jár mindig együtt annak helyes és célhozvezető tanítási módszerének ismeretével s megérjük, hogy lesznek idegennyelveket ismerő tanárjaink, kik képtelenek lesznek számbavehető pozitív tanítási eredményt felmutatni.

A sok idegen nyelv tanulása különben is csak nyűg és akadály. Hátráltatja a diákot a művelődésben és a praktikus tárgyak elsajátításában. Dr. *Ostwald* W. lipcsei tanár szerint az idegen nyelvnek az iskolákból való kiszorításával napi két órát takarítanánk meg a mai átlagos műveltség elnyerésére; *Leibnitz* szerint életünk egyharmadát áldozzuk fel a nyelvek tanulására. És ennek a nagy energiapocsékolásnak mi az eredménye? Az, hogy bár meg is tanulnak egy pár nyelvet, mégsem bírjuk az összest és nem is leszünk tulajdonképpen azok tudása által sokkal műveltebbek. Az bizonyos, hogy egy idegen nyelv tanulása világosabbá teszi ismereteinket, élesíti az értelmet, de jóformán csak arra képesít bennünket, hogy a már amúgy is ismert fogalmat újabb hangszoportosítással is ki bírjuk fejezni. Magának az idegen nyelvnek az ismerete nem tesz tehát senkit sem intelligensebbé, csakis később lehetünk azzá annak a segítségével is.

A sokféle nyelvtanulás most már egyáltalán nem is illik be a mai munkaegyszerűsítés korába; egyszerűsíteni kell tehát a nyelvtanulás terén is. Ennek pedig legalkalmasabb módja az eszperantó nyelv széleskörű tanítása. A józan ész kívánja ennek a nyelvnek mentől szélesebb rétegben való gyors elterjedését. A gondos és előrelátó fők be is látják ennek szükségességét, ellenségei leginkább azok táborából toborzódnak, akik az eszperantót nem ismerik ugyan, de tudnak pár idegen nyelvet és ezen nyelvismeretüknek jövedelmező előnyeit élvezik. Ezek jól tudják, hogy ha az eszperantó mint segédnyelv hivatalosan is elterjedne, ők bevételüket elvesztenék.

Az eszperantó tanításának azon nagy haszon mellett, hogy a tanulók egy világerintkezési nyelvet tanulnak, még számos oly nagy pedagógiai értéke is van, amelyek mellett tanárembernek közömbösen elhaladnia nem szabad.

Ezekből felsorolok néhányat.

1. Az eszperantó mesterségesen készült nyelvlévén grammatikáját pontosan meg kell tanulni. Ehhez elmélyedés és az anyanyelvnek aprólékossággal való boncolása szükséges és ezeket sehol másutt nem sajátíthatja el a diák. Az eszperantó által ismerkedik meg tulajdonképpen anyanyelve nyelvtanával és a kifejezések árnyalataival. Régi tapasztalat, hogy az eszperantóul tanult növendékek anyanyelvükön sokkal precízebben és ügyesebben fejezik ki magukat, mint azok, akik csak anyanyelvüket ismerik.

2. Megállapított, hogy az eszperantó tanulása a fogalomkört, a szókincset nagyon bővíti; a fogalmak tartalmának helyes megítélését elősegíti és ezáltal rávezet a gondolat legfinomabb árnyalatainak az anyanyelven való helyes kifejezésére is. Bővíti a fogalomkört, mert a szóképzés által oly szavakat is tudunk alkotni, melyekre nézve még azok fogalmát nem is ismerjük s csak az új eszperantó szó megalkolása után kezd a fogalom képe lelkünkben lassan-lassan kialakulni. Gondolkodtat tehát ez a nyelv s egy igazi pedagógusnak megfizethetetlen élvezetet nyújt, mikor ifjú növendékeit egy-egy így képzett szó fogalmának tartalmáról és a megfelelő magyar kifejezésről élénken vitatkozni hall és lát.

3. Az eszperantó nyelv logikus szerkezete és grammatikájának egyszerűsége a gyermekek ítélőképességét, következtetni tudását, analízáló és szintetizáló képességét és önállóságát csodálatosan kifejleszti úgy, hogy logikus gondolkodásuk kialakítása céljából — lévén ez az iskola egyik legfőbb feladata — az iskolákban ezt a nyelvet tanítani kellene. Hogy ezt bizonyíthassam, fel kell említenem, hogy az eszperantó nyelvben az egyes fogalmak kifejezésére szótövek szolgálnak, melyeket *o*, *a*, *e* vagy *i* végzettel ellátva, azoknak főnévi, melléknévi, határozói, vagy igei jelentést adunk. Nagyon jól meg kell tehát gondolni, hogy miféleképpen akarom a fogalmat felhasználni és azt csak azzal a képzővel szabad ellátnom, ami éppen szükséges, hogy a pontos szót kapjam a fogalom állapotának kifejezésére.

4. Mivel az eszperantó tanulásához pontosság és logikus gondolkodás szükséges, e nyelv tanulásával a növendékek önkéntelenül pontossághoz, rendhez és önfegyelmzéshez szoknak. Számítalan eset bizonyítja, hogy az úgynevezett szeles, felületes gyermekekből az eszperantó-kursus elvégzése után szinte pedáns gyermekek lettek. A nyelv tanulása tehát értékes nevelői eszköznek bizonyult, amit gondos pedagógusnak, akinek nemcsak az ismeretek nyújtására, hanem a nevelésre is súlyt kell vetnie, nem szabad figyelmen kívül hagynia.

5. Neves pedagógusok állapították meg azt is, hogy a logikus felépítésű eszperantó nyelv tanulása nemcsak a szellemileg teljesen fejlett gyermekek intelligenciáját emeli, hanem egyszerűségénél és világosságánál fogva serkentőleg hat a szellemileg kevésbé megáldott gyermekek elméjére is. És ez nagy érték! Sok oly gyermek van, akikben a tehetség szunnyad és tanulmányaikban (különösen a nyelvek tanulásánál) eleinte nem tudnak olyan eredményt felmutatni, mint a náluk sokkal kevesebb szellemi erővel bíró tanulórsaik. Ha az ilyen gyermek mindig csak sikertelenséget tapasztal, végül is arra az eredményre jut, hogy ő nem tud semmit és nem is érdemes tanulnia, mert amúgy sem viszi sokra. Végzetes az ilyen gyermekekre, ha ezt a lelki állapotát tanítója nem veszi észre és biztatással, szeretettel, jóindulatú foglalkozással ki nem rántja őt a nemtörődömségből. Tapasztalták, s több helyen mint gyógyszert alkalmazták, hogy az ilyen gyermekeket eszperantó kurzusra vezették, ahol e tárgy újdonságának ingere felébresztette figyelmüket, az egyszerű grammatika kedvet adott a tanuláshoz, a tudás észrevétele és az aránylagos gyors előhaladás visszaadta önbizalmukat és az elért eredmény annyira fölkellette ambíciójukat, hogy most a többi tárgyaknak is kedvvel fekdüvén neki, azokban is nagyobb eredményt értek el.

6. Nagy előnye az eszperantó tanulásának az is, hogy az ember megtanulja az idegen szavak pontos jelentését és azok helyes használatát. Manap már úgy a társalgási, mint a szakirodalmi nyelvben folyvást idegenszavakkal találkozunk s bár használatuk kerülendő lenne, még sem tudjuk azokat nélkülözni praktikus voltok miatt. Föltétlenül szükséges az idegenszavak pontos jelentését ismernünk, nehogy rosszul alkalmazva azokat, félreértések álljanak elő, esetleg nevetségessé tegyünk magunkat.

Az eszperantóban a szótövek legnagyobb része a nemzetközi használatban már is érvényesülő kifejezések lévén, ha a tanuló csak ezek helyes értelmét tanulja is meg, már ezzel számottevően emelte műveltségét.

7. Az eszperantó tanulásának egyik legfontosabb előnye az, hogy egy eszperantó-kurzus végighallgatása szerfölött megkönnyíti az idegen nyelvek tanulását, mert bámulatosan pontos grammatikai érzéket fejleszt ki. Ezt a tényt pedagógiailag fontos tényezők figyelték meg és szögezték le. Így az angol nevelőintézeteknek 1921. évi kongresszusán, amely Londonban az University College-ben tartatott meg, több szakember jelentése alapján megállapítást nyert, hogy azok a gyermekek, akik egy tanítótól pár hónapig előzőleg eszperantóul tanultak, később sokkal könnyebben tanulták a francia és német nyelvet, mivel az eszperantó annyira kifejlesztette bennük a grammatikai érzéket, hogy könnyedséggel értették meg a francia és német nyelv grammatikáját. Ahol pedig a két nyelvben akadályra bukkunk, ott egy-két eszperantó nyelvű példa, illetőleg összehasonlítás után rögtön világosan láttak. Kimondotta a kongresszus, hogy általában véve a grammatikai terminusok későbbi teljesen precíz megkülönböztetéséhez az eszperantó nyelvnek, mint más idegen nyelv tanítását megelőző kurzusnak bevezetése feltétlenül hasznos. Ugyancsak Angliában tanulmányi felügyelők és iskolaigazgatók állapították meg azt a tényt, hogy azok a gyermekek, akik idegen nyelv tanulását eszperantóval kezdték, más nyelvek tanulásában 1-2 esztendőnyertek. És ez érthető is, mert az eszperantó magában foglalja az idegen nyelvek jellemző szógyökeinek leegyszerűsített formáit, így mintegy bevezetőül szolgál azokhoz. Az erre vonatkozó próbát az auchlandi püspöki iskolában tartották meg a következőképen: a leg-

első osztályt felosztották két részre; az egyik rész franciául, a másik eszperantóul kezdett tanulni. Egy év múlva az eszperantót tanult csoport hozzákezdett a franciához, míg a másik folytatta a francia tanulását. A második év végén meglepő eredményre jöttek a két csoport francia tudásának összehasonlításánál: az eszperantót egy évig és így a franciát is csak egy évig tanult csoport sokkal folyékonyabban és biztosabban beszélte a francia nyelvet, mint azok, akik két éven át csak a franciával foglalkoztak.

Az eszperantó nyelv ezen nagy értékét már fontos tényezők igyekeznek nagyobb mértékben is felhasználni, így a genfi kanton elemi iskoláiban az 1921/22-ik és a következő iskolai évben az eszperantó nyelvet kísérleti célból kötelező módon tanították. A kantonális kormány közoktatásügyi osztálya a kísérlet eredményéről nagyon kedvező jelentést készített és ennek eredményeképpen André *Oltramare* miniszter az 1925-iki genfi eszperantó világtalálkozón kijelentette, hogy a genfi kormány kész az európai államok tanügyi kormányait értekezletre összehívni az eszperantó nyelv kötelező oktatásának bevezetése végett. Az újabbak közül: több állam között a magyar kultuskormány is hozzájárult ahhoz a nemzetközi egyezményhez, hogy a világ minden államában az iskolákban taníttassék az eszperantó, mint nemzetközötti segédnyelv. (15622 sz. min. rendelet 1928. márc. 2.)

8. Megcáfolhatatlanul nagy értéke az eszperantónak az is, hogy tudása és felhasználása megkönnyíti más iskolai tantárgyaknak életrevaló tanítását. Ez a pedagógiai érték pedig súlyos, mert megmutatja, hogy az eszperantó az intelligencia emelésének egyik hatásos tényezője, mellőzésével oly kár érheti a növendéket, amit ő soha, vagy talán csak igen nehéz munkával tud kipótolni. Erre vonatkozólag csak egy pár példát mondok. A gyermek a földrajzban megtanúlja a Mont Blanc, Valparaizo, Buenos Aires földrajzi neveket. Míg a csak magyarul tudó gyermeknek szinte kín ezeket a reánézve üres jelentésű szokat megjegyezni és az azokhoz tartozó tulajdonságokat külön megtanulni, addig az eszperantóul tudó növendék a nevek megtanulásával egyúttal már az illető helyek jellemzését is megrögzíti. Mert a Mont Blanc neki fehér hegyet (monto blanka) jelent, amely tehát örök hóval van borítva, Valparaizo a paradicsom völgye (valo de paradizo), Buenos Aires jó levegőt (bona aéro) jelent.

Az eszperantóban csak egyféleképpen, azaz hibátlanul kell írni, nehogy rosszúl írva le a szót, más értelmet adjunk annak; ez a pontosság beidegzi a gyermekbe a helyesírás és helyes fogalmazás alapfeltételeit. Egyszerű, világos stílushoz és tömör, értelmes mondatkötéshez szoktat ez a nyelv még az anyanyelv használatánál is. A természettudományi és technikai tárgyaknál a terminus technikusok használatának megkönnyítésével; külföldi képeklapok és folyóiratok képeinek szemlélésével ismeretkörük bővülésével használ.

9. De talán a legfontosabb és legsúlyosabb értéke a gyermeknevelésnél abban van, hogy az eszperantóul tudó gyermek azonnal az egész világgal tud levelezni és ezt szívesen teszi is. A levélváltásoknak a haszna felbecsülhetetlen, mert elképzelhetetlenül sok oldalról nyújtanak új ismereteket, pontos adatokat és helyes felvilágosítást. A levélileg felkeresett országok népviseletét, népszokásait, az illető helyek képét hozzák a képes levelezőlapok; levelekben megismerkednek más népek felfogásával, kifejezéseivel és szokásaival; világos képet kapnak az egyes országok viszonyáról és jelentőségéről; gyakran a térképen nagy utazásokat tesznek, hogy a levél kiindulási helyét felkeressék s ezáltal megtanulnak tökéletesen tájékozódni stb. Általában az eszperantó-levelezés és az

eszperantó újságok révén a gyermek és felnőtt kilép a szűk horizontból, látóköre és világfelfogása bővül. Térképeket böngész, menetrendeket tanulmányoz; vasúti és hajózási útvonalakat nézdegel és utazik az egész világban, eközben észrevétlenül rengeteg földrajzi, etnografiai, geológiai, kereskedelmi, politikai, művészeti, történelmi, technikai, pénzügyi stb. ismerettel gazdagítja lelkét és később is állandó érintkezésben lehetve külföldi pályatársaival, határozottan képezheti tovább önmagát. A levelezgetés által itt is, ott is egy-egy barátot szerez magának és nemzetének, ez pedig különösen mi reánk magyarokra nézve most nagyon fontos. Mai helyzetünket ismertetni, igazunkat beláttatni és ügyünknek mentől több barátot szerezni a legcélravezetőbben az eszperantó segítségével lehet. Egy-egy levél biztosan elviszi a megfelelő helyre vágyainkat, óhajainkat, keserveinket és panaszainkat. Ott megteszi a kívánt hatást. Hírlapokkal ezt elérni mi sohasem lennénk képesek.

10. Ki kell emelnem az eszperantó lelket nemesítő hatását is. Az eszperantóul tudó éppen levelezése, az eszperantó újságok és a közvetlen érintkezés által a leghamarabb tudatára jön annak, hogy más országokban is emberek élnek, akiknek ugyanazon gondolataik, ideáljai, hasonló gondolataik, vágyaik, és fájdalmaik vannak, mint nekünk és hogy csak a kölcsönös meg nem értés okozza a nemzetek közötti nagy békétlenséget. Az emberszeretet és békevágy erősödik meg e nyelv által az emberek lelkében s vajjon minden embernek nem arra kell törekedni, hogy megértés, szeretet és béke honoljon a földön?! Az eszperantó felkelti az emberekben a lelkesedést a szép, nemes és hasznos iránt és a vele való foglalkozás által elkerülünk sok más értéktelen és léha időpazarlást. Már csak ezért is érdemes gyermekeink érdekében felkarolni azt. A gyermeknek, a diáknak van elég ideje arra, örömmel foglalkozik egy játszói könnyedséggel elsajátítható idegen nyelvvel, mely neki az életet, a világot tárja fel és értékesebbé teszi részére azokat az emberiséggel együtt. Önmagát magasabbra becsüli az a gyermek, aki eszperantóul tanul és tapasztalták, hogy pár óra után óriási energiával vetik rá magukat, mert az eszperantó nekik a föld nagysága, a távolságok és az embertestvérek részére nyitja meg a szemöket, tehát többet nyújt, mint akármilyen más tantárgy. Sokszor a családi életre is jó hatással van ennek a nyelvnek a tanulása, mert a szülők látva gyermekük buzgóságát, örvendenek annak és sok esetben a szülők a gyermektől tanulják meg a nyelvet.

11. Nagy jelentősége és fontos horderejű jövője van az eszperantónak a pedagógia vívmányainak közkinccsé tevésénél. Bizonyos, hogy az oktatás- és nevelésügyre nézve hátrányos a nemzetek soknyelvű volta, mert így a pedagógiai munkák és problémák elterjedése súlyosan meg van nehezítve. Mennyivel gyorsabban válnának a pedagógusok közkinccsé ezek az értékek, ha az illető munkák eszperantó nyelven is megjelenének s óriási példányszámban terjednének el egyszerre az egész földön. A nemzeti nyelv művelését, az irodalmi termékeknek a kiadását a szakmunkák eszperantó nyelven való megjelenése nem akadályozná, mert természetes dolog az, hogy mi magyarok elsősorban a magyarúl megjelenőket olvasnánk el, de óriásilag megkönnyítené a kívülről jövő művek tanulmányozását, ha azok egy nyelven jutnának kezeinkbe. Ebben az irányban látunk már némi törekvést, amennyiben 1922-től Németországban egy havonta megjelenő pedagógiai folyóirat jelenik meg *Internacia Pedagogia Revuo* címmel, tárgyalván mindazokat a mozgalmakat, melyek az egész világ pedagógiai életében fontosak és mindig hoz egy-két értékes cikket

neves pedagógusok tollából (Dietterle, Bovet stb). 1922-ben Genfben a Rousseau Intézettel kapcsolatban Pierre Bovet egyetemi tanár igazgatásával megalakult az *Internacia Oficejo de Edukado* (nemzetközi nevelési iroda). — Hét éve fennáll a *Tutmonda Asocio de Geinstruistoj Esperantistaj* (eszperantóúll tudó tanítók világegyesülete), amely 1927-ben Lokarnóban, majd Prágában rendezett pedagógiai kongresszusokon nagy vitát vezetett „A szabadság érzelme a nevelésben” és a „Békére nevelés az iskolában” tételek felett. Ezen legutóbbi kongresszuson a beszédek bármilyen nyelven is hangzottak el, csakis eszperantóra fordítottak le. Ezt a szónokok előre tudták s mi lett ennek a következménye? Az, hogy a legtöbb szónok megtanult a konferenciára eszperantóul s így közvetlenebbül értekezhetek, a tárgyalások pedig igen meggyorsultak.

Nem utópia tehát az eszperantó-mozgalom, mert már élő nyelv; tanítják már elemi és felsőbb iskolákban is. Így Szászországban 53 nép- és szakiskolában; az olaszországi Meschini Intézet, amely sok városban tart fenn iskolákat, tanítási tervébe felvette az eszperantót. A görög kormány 57363/926. rendelettel bevezette az eszperantót fakultatíve a tanítóképző-intézetekbe. A japán egyetemek mindenikén tanítják az eszperantót és ott már számos jelentős tudományos munka jelent meg eredetiben eszperantó nyelven; sok állam rendőrségi tanfolyamain tanítják, úgyszintén sok kereskedelmi iskolában is. Hazánkban a 15622. min. rendelettel megengedett középiskoláinkban az eszperantó ingyenes tanítása az 1928/29-ik iskolai évre, de a súlyos anyagi viszonyokkal küzdő tanárság nem vállalkozhatik ellenszolgáltatás nélkül e munkára s e miatt a nyelv elterjedése bizonyára nem lesz nálunk oly nagymérvű, mint különben lenne.

Nem mondható tehát, hogy minálunk a hivatalos fórumok mind meg akarnák akasztani e nyelv terjedését, annyi azonban bizonyos, hogy általában véve nagy közömbösséggel viseltetnek iránta; egyes hivatalos személyek pedig minden kimondott ok nélkül ellenszenvvel vannak s mindig akadályokat gördítenek e nyelv tanítása érdekében munkálkodó egyének útjába. Ez a közömbösség rendszerint abból fakad, hogy a minisztérium ügyosztályai nem vesznek tudomást egymás intézkedéseiről s így némely esetben nincsen meg a harmonikus együttműködés és a nemes törekvés folytonosan halasztó akadályokba ütközik.

Még csak pár érdekes adatot akarok felsorolni annak bizonyítására, hogy az eszperantó-mozgalom külföldön már jelentős tényező s mi ebben a dologban alaposan hátramaradtunk.

a) A Népszövetség 1921-23-28-ban ajánlja a nemzeteknek az eszperantó iskolai tanítását.

b) Ausztriában 2163/925. rendelettel állami eszperantó vizsgáztató bizottságot szerveztek, mely hivatalos bizonyítványokat ad.

c) Bulgária 1921. évi iskolai törvényébe, a 143. §-ba felvette az eszperantó fakultatív tanítását.

d) Brazília Rio és Sergipe államaiban elemi, polgári iskolákban, tanítóképzőiben és felső iskolákban tanítják s a tanítókat az állam fizeti.

e) Cseh-, Finn-, Görög-, Spanyolországnak és Portugáliának államilag támogatott intézeteik vannak.

f) Németországban 18 város részére állami eszperantó vizsgálóbiztos van kinevezve. Állami eszperantó intézete van. Nagyon sok tanító tud eszperantóul.

g) Nagybritanniában az állam támogatja; mintegy 14 népiskolában és 4 felsőbb iskolában kötelező tantárgy.

h) Svédországban a tanítótság a múlt hónapokban eszperantó szövetségbe tömörült.

i) Japánban most tanulmányozza a közoktatásügyi minisztérium az eszperantókat a tantervbe való felvételét.

Záradékkül megemlítem még, hogy hazánkban egy *Magyar Országos Eszperantó Egyesület*, a *Magyar Katolikus Eszperantó Egyesület* és a *Munkások Eszperantó Egyesülete* működik. 1929-ben Budapesten tartatik meg a XXI. eszperantó világkongresszus, melyre a földgömb minden részéről fognak jönni delegátusok s a kételkedők majd meggyőződhetnek arról, hogy a különféleképen beszélő nemzetek fiai, milyen akadálytalanul tudnak tárgyalni és vitázni.

A tanítóképző tanárságra, mint a magyar kultúra bátor és munkás előharcosaira az eszperantó-mozgalom terén nagy és szép feladat vár, ajánlatos tehát, hogy erre a munkára mentől többen kellőleg felkészüljünk és a nemes cél elérése érdekében határozottabban, egységesen és erélyesebben munkálkodjunk. A magam részéről szívesen szolgálok mindenirányú felvilágosítással, készségesen tartok az eszperantóról előadást és örömmel szervezek kurzusokat. A tankönyv olcsó, a tanfolyamok nem terhelők, a nyelv (összehasonlítva a többi nyelvekkel) könnyen elsajátítható és tudásának minden téren nagy praktikus haszna van. Nem kell hozzá más, csak lelkesedés és e praktikus képző eszköz sajátunkká téve, hazánk kultúrájának emelését segíthetjük elő.

Mihalik József.

KRÓNIKA.

Tanítói továbbképző tanfolyam Kiskunfélegyházán.

A tanítótság régi vágya, hogy továbbképzése központilag megszervezett tanfolyamokon váljék lehetővé. Szükségesek ezek a tanfolyamok, mert a tanító sokoldalú elfoglaltsága, a falusi és tanyai élet körülményei nem kedvezőek az önművelésre. Ilyen körülmények között úgy a tárgyi, mint a pedagógiai ismeretek elhalványulnak s a tanítói munka mesterségszerű sablonmunkává válik. Megszűnik az élettel való kapcsolat, a népiskolában urrá lesz a céltalan tudományoskodás. A tanító a tankönyv rabjává és szolgájává lehet s munkája a lecke feladására és kikérdezésére devalválódik.

Ezekon kívül az új tanterv megjelenése is szükségessé tette a tanfolyamokat. Az egyik-másik tárgy anyagában mutatkozó látszólagos rendszertelenség, de főként az egész tanterv szellemének újszerűsége, az élet levegője, mely belőle kiáradt, nyugtalanítja a tanítótságot.

Újult erővel jelentkezett a továbbképzés vágya, ami egyelőre az új tanterv szellemének megismerésére irányult. Az ország minden részében megmozdultak a tanítótestületek és egyesületek s több helyen kérték a kultuskormányt tanfolyamok rendezésére. Ezek, a tanítótság köréből, kívülről jött kívánságok teljesültek is.

A közokt. minisztérium az idén először, több helyen rendezett továbbképző tanfolyamokat s ezeknek szervezésével a legilletékesebb szakembert, Quint József áll. tképző-int. igazgatót bízta meg.

A Kiskunfélegyházán megtartott tanfolyam előkészítése végett Quint József május 25-én megjelent intézetünkben s a tanári testület tagjaival történt előzetes tárgyalás után megállapodott az előadók személyében, a tanfolyam helyi vezetésére pedig Rónai Sándor igazgatót kérte fel.

Az előadókkal tartott értekezleten a tanfolyam céljával megjelölte, hogy azok a tanítók, akik a háború idején teljes kiképzésben nem részesülhettek, ezután nyerjenek és vigyenek az életbe oly ismereteket és lelkes készséget, melyek alapján tanítói munkájukat magasabb színvonalon végezhetik. Megjelölte a követendő irányelveket is s az előadási anyag körébe a népisk. tanítás gerincét alkotó azon tárgyakat vette fel, melyeknek tanítása nagy metodikai készséget kíván s magánúton alig sajátítható el.

A tanfolyam jun. 25.-től júl. 21.-ig tartott s azon az ország minden vármegyéjéből, különböző jellegű iskoláktól 67 tanító, a helybeli érdeklődőkkel együtt mintegy 80 hallgató jelent meg.

Mínthogy e 4 hét alatt 139 óra állt rendelkezésre, a tárgyak és óraszámok a következőkben csoportosultak:

Az írás és olvasás módszere. 2 óra. Előadó: *Lakatos Emil*.

Beszéd- és értelemgyakorlatok. 20 óra. Előadók: *Lakatos E., Putnoky J.*

A fogalmazás módszere. 8 óra. Előadók: *Lakatos E., Putnoky J. és Takács Béla*.

Az olvasmány- és költeménytárgyalás módszere. 10 óra. Előadók: *Lakatos E., Putnoky J. és Takács B.*

A nyelvi magyarázatok módszere. 15 óra. Előadó: *Takács B.*

A számolás és mérés népisk. és iskolán kívüli népművelési tanfolyamainak anyaga és módszere. 30 óra. Előadók: *Lakatos E., Putnoky J. és Rónai Sándor*.

A természeti ismeretek anyaga és módszere. 24 óra. Előadó: *Móczár M.*

A földrajz tanításának módszere. 3 óra. Előadók: *Lakatos E., Putnoky J.*

Táblai illusztratív rajz és a rajztanítás módszere. 20 óra. Előadó: *Vizhányó Károly*.

A kézimunka anyaga és módszere. 3 óra. Előadó: *Vizhányó K.*

Az ének tanításának módszere. 3 óra. Előadók: *Lakatos E., Putnoky J.*

A testgyakorlás tanításának módszere. 1 óra. Előadó: *Horváth Károly*.

Az előadások minden nap 7-től 12-ig és d. u. 5-től 7-ig tartottak; a délutáni órák elsősorban a táblai rajzolás céljait szolgálták, amikor minden hallgató a tömegesen felállított táblákon gyakorolt.

A hallgatók mindinkább fokozódó érdeklődéssel kísérték az előadásokat. Ezek minden tárgyban mintatanítással kezdődtek. A leszűrhető tapasztalatok megbeszélése s a tárgy módszerének elméleti fejtegetése után a hallgatók lejegyezték minden tanítás vázlatát is. Az előadók minden tárgyból népiskolai tanmeneteket készítettek s azokat a hallgatók rendelkezésére bocsátották. Betekintést nyertek a hallgatók a vezérkönyvekbe s a továbbképzést szolgáló könyvekbe, tehát a tanítói gyakorlatban felhasználható, legelőbbre becsült anyagot vihettek magukkal.

A munka végzésében a példamutatás szerepelt. Az előadók a gyakorlatból vonták el az elméletet, minél kevesebb elméleti rendszerezéssel. Ennek az egész lélekkel, erős meggyőződéssel és közvetlenséggel végzett munkának gyümölcseként a tanfolyam végén nagy számban jelentkeztek a hallgatók, hogy az új tantervnek immár megértett szellemében próbatanításokat tartsanak.

Sajnos, a munkarend megzavarása nélkül csak 5 ilyen tanításra és megbeszélésre jutott idő.

A tanfolyamról szerzett fontosabb tapasztalatok a következőkben összegezhetők:

1. Továbbképző tanfolyamokra oly méretekben van szükség, hogy azokon fokozatosan az ország egész tanítósağa részt vehessen, mert nemcsak a módszer fejlődése, hanem egyes tárgyakban a tudomány is új eredményeket termelt, amit a tanítósağ tekintélyes rétege nem kísérhetett figyelemmel.

2. A tanfolyamok tartama legalább 2, legfeljebb 3 hét. A néhány napos előadássorozat csak bizonytalan impressziókat eredményez.

3. Hogy a tanfolyam minél szorosabb kapcsolatban legyen a tanító gyakorlatlaltal. Az összeállítás szempontjainak ismertetésével el kell készíteni minden népisk. tárgy minden osztályának tanmenetét, hogy a népiskola anyaga részleteiben is és teljes egységében is álljon a hallgató előtt.

4. Nem a pusztá elméleti előadások, hanem a bemutató tanítások, az azokat követő fejtegetések, még inkább a közvetlen eszmecserék, viták érdeklik a hallgatósağot, ezért minden előadás mintatanítással kezdődjék.

5. Minden tárgy valamennyi típusából szükséges 1-2 tanítás. Ezeket a hallgatók a tanmenet szerves részének lássák, oda tudják beilleszteni.

6. A hallgatók a mintatanítások vázlatát tárgyakint csoportosítva jegyezzék le az előadó útmutatása szerint. Az általános tanítási skémákat nagy örömmel fogadják.

7. Lehetővé kell tenni, hogy a hallgatók minden nap felvilágosítást nyerjenek tárgyi és módszertani kérdésekben. Felmerült kérdéseik és kételyeik előadására külön óra álljon rendelkezésre s az előadók szünetekben is tartózkodjanak a hallgatósağ között. Ezzel az előadó tanítóképző-tanárok is bepillantást nyernek a népiskola igazi életébe s tanítónevelő munkájukban több lesz az annyira kívánatos gyakorlati szellem.

8. A tanfolyam munkájába a hallgatóknak is aktíve be kell kapcsolódnok tanításokkal, a megbeszéléseken való felszólalásokkal, esetleg rövid önálló előadással.

A kiskunfélegyházi tanfolyam eredményessége ezeknek a körülményeknek köszönhető s innen van az, hogy a hallgatósağ mindvégig lelkesedéssel és tanulnívágyó kitartással vett azon részt.

A délutáni szabad órákat a tanfolyam helyi kirándulásokra használta fel. Egy ilyen alkalommal a hallgatósağ felemelő ünnepséğ keretében koszoruzta meg a Petőfi-szobrot. Egész napos kiránduláson látogatták a történelmi nevezetesséğü Alpárt s a szomszédos Töserdőt.

A két utolsó napon *Quint* József, mint központi szervező és *Kehrer* Károly pestmegyei kir. tanfelügyelő meglátogatták a tanfolyamot. Ez alkalommal *Quint* József rövid fejtegetésekkel többször bekapcsolódott a munkába.

Július 21.-én ünnepies külsőségek között fejeződött be a tanfolyam. A hallgatók részéről *Hajdu* Ignác szentesi tanító mondott köszönetet, hálával emlékeztén meg a közokt. miniszterről, akit a tanfolyam táviratilag üdvözölt. Utána *Rónai* Sándor igazgató, a tanfolyam helyi vezetője a továbbképzés szükségességének jegyében búcsúzott a hallgatósağtól, végül *Quint* József a tanfolyam sikerességén érzett örömeének adva kifejezést, megköszönte az előadók és hallgatók ügybuzgósáğát; buzdító és lelkesítő szavakkal zárta be a tanfolyamot. **Putnoky Jenő.**

EGYESÜLETI ÉLET.

Egyesületünk kecskeméti vándorgyűlése.

Egyesületünk újabb életében nevezetes dátumot jelent az okt. 14.-én Kecskeméten tartott választmányi vándorgyűlés. A kecskeméti kartársak és *Woyciechowskyné Lajos* Mária főtitkár buzgólkodása és fáradhatatlan rendezése eredményeképp a kartársak nagy sokasága gyűlt össze az országnak még távolabb fekvő városaiból is. Nem maradt el az ünnepélyes fogadtatás sem. A bpesti gyorsvonattal érkező kartársakat a kecskeméti állomáson *Szabó Jenő* kulturtanácsnok szívélyes szavakkal üdvözölte. Üdvözléseért *Quint József* elnök mondott meleg köszönetet.

A vándorgyűlés a városháza tanácstermében folyt le s azon *Quint József* elnöklete alatt jelen voltak: dr. *Greszler Jenő* miniszteri tanácsos, *Szabó Jenő* kulturtanácsnok, *Hercsuth Kálmán* tanfelügyelő, *Monzpart János* számvevőségi főtanácsos, *Mares Géza* a kecskeméti tanítói árvaház igazgatója, *Nagy Árpád*, dr. *Szmodiás Mihály* és *Timár Dezső*, a kecskeméti felső kereskedelmi iskola tanárai, *Gerecze Ambrus*, *Gáspárics Lajos*, dr. *Fodor János* és *Tuderer József* reáliskolai tanárok, *Lett József* a kecskeméti siketnéma-intézet igazgatója, *Szemerei Ferencz* és *Kisantal Mária* polgári iskolai tanárok stb., mint vendégek, továbbá a következő tanítóképző igazgatók, tanárok: *W. Lajos* Mária dr., *Drozdy Gyula*, *Molnár Oszkár*, *B. Braun* Angela, *Ibererné Popovits Olga*, *Riesz Janka*, *Mészáros Jenő*, *Pócza József*, *Szalatsy Richard*, *Párvy Endre*, *Végh József*, *Bató László*, *Grynaeus Ida*, *Vajda Erzsébet*, *Kádár Ilona*, *Sebestyén Erzsébet*, *Szontágh Katalin*, *Girtler Mária*, *Mesterházy Jenő*, *Tscheik Ernő*, *Németh Sándor*, *Lux Gyula*, *Nagy Ferenc*, dr. *Szemere* Samu, *Schwartz Károly*, dr. *Harmos Sándor*, *Váradi József*, dr. *Frank Antal* Budapestről; *Mihalik József*, *Roda Mária*, *Novák Eszter* Cinkotáról; *Zoltán Géza* Kőszegről, *Pál Lajos*, *Csaplár Aladár*, *Osváth Ferencz* Nagykőrösről; *Bergmann József*, *Vizhányó Károly*, *Lakatos Emil*, *Takács Béla*, *Rozsonday Zoltán*, *Móczár Miklós*, *Bati Mária* Ildefonza, *Szabó Mária* Remigia, *Papp Mária* Roberta, *Werny Mária* Felicia, *Horváth Mária* Ancilla Kiskunfélegyházáról; *Hofbauer Géza*, *Szabó József*, *Magyar Ilona*, *Öllös Sarolta*, dr. *Viktor Gabriella*, *Lovass László*, *Gerecséné Károly Mária*, *Kerekesné L. Erzsébet*, *Horváth Jolán*, *Fittler M. Róza*, *Kövedi M. Józsa*, *Semsey M. Gizella*, *Pintér M. Margit*, *Schuller M. Terézia*, *Gibás M. Erzsébet*, *Gulyás István*, *Borbély Ferencz*, *Szunyoghy Farkas* Kecskemétről; *Szkalka Lajos* Esztergomból, *Kiss Sándor* Szarvasról, *Gyöngyösi Mária* Piroska, *Nedbál Mária* Elfrida, *Becker Vendel*, *Horváth B. Kristóf*, *Straub Ferencz*, *Vadász Zoltán* Szegedről, *Hevesi Mária* Angelika és *Takács Mária* Annunciáta Kalocsáról és számos érdeklődő a helybeli intelligencia köréből.

A vándorgyűlés az üdvözlésekkel kezdődött. Elnök üdvözölte pestvármegye főispánját, a város polgármesterét és kulturtanácsnokát, kiknek a szíves fogadtatásért és a városháza tanácstermének átengedéseért Egyesületünk köszönetét tolmácsolta; szíves szavakkal üdvözölte *Greszler Jenő* miniszteri tanácsost, ügyosztályunk új főnökét, ki nagy elfoglaltsága dacára eljött, hogy tanácskozásaink közvetlen tanúja legyen; köszöntötte a Középkolai és a Kereskedelmi Iskolai Tanárok Orsz. Egyesülete képviselőit, a kir. tanfelügyelőség, polg. isk. és gyógyped. tanárság és a kecskeméti tanítóság képviselőit. Indít-

ványára a vándorgyűlés hódolatát sürgönyileg tolmácsolta gr. *Klebelberg* Kuno kultuszminiszter és *Kornis* Gyula államtitkár előtt.

Greszler Jenő min. tanácsos a kultuszminiszter és *Kornis* államtitkár megbízásából köszöntötte a vándorgyűlést. Szívesen jött és örömmel látja a tképzői tanárság komoly munkáját. Megéri, hogy a vándorgyűlés komoly elméleti kérdések mellett státus-ügyekkel, a létszámemelés problémájával is foglalkozik, mert az ideális létszámtól valóban messze vagyunk. A tanítóképzés évfolyamainak ötre való emelése, új képzők nyitása folytán a létszám fel-emelése már régen szükségessé vált. Amit a mai viszonyok közt e téren tenni lehet, meg fog történni.

Ezután *Quint* József elnöki megnyitójában a tképző tanárság, a tanítószög és a tanfelügyelet összhangzatos együttműködésével foglalkozott. (Beszédét egész terjedelmében jelen számunk elején hozzuk.)

Elnök megnyitó szavai után a felolvasások következtek. Elsőnek *Öllös* Sarolta, a kecskeméti ref. tönöképző-intézet kiváló igazgatója Kecskemét közoktatásügyét ismertette. Mindenekelőtt széles tört. háttért adott. A híres alföldi város iskolázása a XIII. században parochiális iskolákkal kezdődött. Városi iskoláinak kezdete meg a XV. századra vihető vissza. A jelenlegi ref. kollégium alapja városi iskola volt. Mai elemifokú iskoláinak fenntartásában minden iskolafenntartó kiveszi a részét. Minden felekezetnek van elemi iskolája. Az evang. népiskola azzal büszkélkedhetik, hogy Petőfi benne tanulta a betűvetést. Van 4 osztályos áll. iskolája is. De az elemi iskolák nagyobb részét mégis a város tartja fenn. Jelenleg Kecskeméten 147 közs. tanítói állás van szervezve; belterületen 66, a tanyákon 76 tanító teljesít szolgálatot. A jelen tanévben a belterületen beírtak 2741 tankötelest, a tanyákon pedig 5019-et. Az intenzív népoktatásnak köszönhető az olvasni-írni tudók fokozatos emelkedése; 1890-ben a lakosságnak 58,5 % a tudott olvasni és írni, 1900-ban 64,4 %, 1910-ben 71,7 %, s 1920-ban 72,2 %-ka. Felolvasó a továbbiakban hasonló részletességgel ismertette a város középfokú oktatását, csecsemő- és gyermekvédelmi intézményeit. A szakiskolák sorában jelentős helyet foglal az 1910-ben létesített áll. gazd. tanítónőképző. Jóval később, 1918-ban keletkezett a nőnevelés másik fontos intézménye, a ref. tanítónőképző-intézet. Jelenleg Kecskemét város tanügypolitikájának két vezető gondolata van, u. m. a *községiesítés* és a *nőnevelés kiépítése*.

A nagy érdeklődéssel fogadott előadás után *Bali* Mária Ildefonsa iskolanővér, a kiskunfélegyházi r. kath. tanítónőképző-intézet igazgatója megható részletekben gazdag felolvasást tartott a tanyai tanítók képzéséről. Egy tanyán működő fiatal tanítónő leveleiből megkísérelte levezetni azokat a lelki vonásokat, amelyek a tanyai tanítóskodásra alkalmas tanítói lelkületet alkotják. (A felolvasást lapunk közelebbi számában közöljük.)

Az előadások után *Mesterházy* Jenő statisztikai adatokkal kellően alátámasztva s gondosan okadatolva előterjesztette új tképző tanári és gyakorlóiskolai állások szervezéséről szóló javaslatát. A javaslatához dr. *Becker* Vendel és *Csaplár* Aladár szólott hozzá, mire a választmány határozatilag kimondotta, hogy sürgős előterjesztést tesz a közokt. miniszter úrnak, melyben 40 tképző tanári, 20 gyakorlóisk. tanítói és 18 nevelői állás fokozatos szervezését, továbbá az óradíjaknak 3 pengőtől a fiz. fokozatoknak megfelelő emelkedéssel való megállapítását kéri. — *Drozdy* Gyula a gyakorlóiskolai tanítók sérelmeit terjesztette elő. A választmány *Vizhányó* Károly és *Novák* Eszter

hozzászólása után úgy határozott, hogy emlékirattal fordul a közokt. miniszterhez s abban kéri a VI. fiz. osztálynak a gyakorlóiskolai tanítók előtt való megnyitását, továbbá azt, hogy a gyakorlóiskolákhoz évek óta beosztott, szolgálatot teljesítő tanerők a gyak. isk. tanítók státusában véglegesíttessenek. — A gyűlés végén *Vajda* Erzsébet bpesti nevelőnő a nevelők sérelmeit terjesztette elő s azok orvoslását kérte. Meggyőző erővel előadott fejtegetéseinek hatása alatt a választmányi ülés elhatározta, hogy a nevelők ügyében is emlékirattal fordul a felsőbbséghez. (A vándorgyűlés által felterjesztésre rendelt összes emlékiratokat folyóiratunk jelen száma hozza.)

A választmányi ülést közebed követte, melyen lelkes felköszöntőkben nem volt hiány. Azután a megjelentek csoportokra oszolva megtekintették a várost, a tanítói árvaházat, művésztelepet, gazdasági iskolát. Mindenki azzal a határozott érzéssel távozott az első vidéki vándorgyűlésről, hogy az a különböző iskolafenntartók intézeteiben működő tképző tanárok szolidaritásának fokozására értékes alkalmul szolgált s a tképzői státus érdekében fontos kezdeményező lépések kiindulópontja volt.

Egyesületünk küldöttsége Kornis Gyula államtitkárnál és Greszler Jenő min. tanácsosnál.

Egyesületünk népes küldöttsége kereste fel *Quint* József elnök vezetésével okt. 26.-án dr. *Kornis* Gyula közokt. államtitkár urat, hogy azokat az emlékiratokat, melyeknek fölterjesztését a kecskeméti vándorgyűlés elhatározta, Öméltsága elé terjessze. A küldöttségben az összes bpesti és környéki áll. és felekezeti intézetek igazgatóik és tanáraik útján képviselve voltak. Az államtitkár úr előtt *Quint* József elnök hosszabb beszédben ismertette az emlékiratok tartalmát s mint kulturpolitikushoz, tanárhoz és jólelkű emberhez fordult azzal a kérelemmel, hogy a tképzői tanárság memorandumszerű előterjesztéseit jóindulattal fogadni s azok megvalósítása érdekében hathatósan közbenjárni kegyeskedjék. — Az államtitkár úr a tőle megszokott meleg szívéllyel fogadta küldöttségünket, átvette a memorandumokat és szép beszéddel válaszolt. A magyar kulturpolitikai renaissanceban — ugymond — a népiskola ügye különös gondoskodás tárgya. Ezerszámra létesülnek népiskolák. De az új iskolák magukban csak puszta kőfalak. A jó népiskolának a tanítóképzés az előfeltétele. Olyan tanítóokra van szükség, akik elméletileg és gyakorlatilag képzetek. Az antik világ felfogása szerint az istenek azt tették pedagógussá, akit nem szerettek. A pedagógus-hivatásról ma már egészen másképp gondolkodunk. A maga részéről hálát ad Istennek, hogy a tudományművelés és a tudományterjesztés jutott osztályrészéül. S lelkén viseli mindazok ügyét, kiket sorsuk az oktatói pályára vitt. Elnökünk sok kérdést vetett fel. A tanári státus rendezése nem befejezett. Csak az első lépések történtek meg. A jóindulat a tanársággal szemben a pénzügyminiszter úr részéről teljes mértékben megvan. Kéréseink különben olyan méltányosak, hogy azok teljesítése elől elzárkózni nem is lehet. Ha a tanítóképzés évfolyamai ötre emeltettek, akkor kellene tanárok. Mindenképen azon lesz, hogy a tanári létszám emeltessék. Jogos és szükséges a gyakorlóiskolai tanítók létszámának növelése is. A működő gyak. isk. tanítók számára vonatkozólag jelentést fog kérni. Ha a legutóbbi rendelet a gyakorlóiskolai tanítók előrehaladását a polg. isk. tanárokéval egyenlővé tette, ennek következményei minden vonatkozásban érvényesítendő. A tképző tanárképzés alapos megfontolást kíván. Elvileg helyesli a tanár-

képzést mostani alakjában. A nyáron Angliában járt s ott azt tapasztalta, hogy az angol tanítójelöltek nincsenek oly jól kiképezve, mint a mieink. „Önök becsületes munkát végeznek” — mondotta emelt hangon. A tképző tanárságot egyesületi életében is az idealizmus vezeti. Kiemelte, hogy nemcsak anyagi kérdésekkel foglalkozunk (ezek is fontosak és szükségesek), de iskoláink nevelési, tanítási s egyéb elméleti kérdéseivel is. Egyesületi életünk e tekintetben mintaszerű. Köszönte, hogy bizalommal fordultunk hozzá s kérte, hogy maradjunk meg az eddigi úton.

✕ Küldöttségünk azután *Greszler* Jenő min. tanácsos urat, ügyosztályunk új főnökét kereste fel. Itt is *Quint* József elnök vezetett. Szívélyesen üdvözölte az új ügyosztály-főnököt új munkakörében, akit a kecskeméti vándorgyűlésen a tképző tanárság új szemszögből látott és máris megszeretett. Megismertük, mint ügyeink jóságos megértőjét. Ez a tapasztalat adta a bátorságot, hogy felkeressük s átnyuítsuk memorandumainkat, kérve, hogy azokat illetékes helyen hathatósan támogassa. — A min. tanácsos úr válaszában kijelentette, hogy rövid tartózkodása alatt máris megismerkedett az állapotokkal. Státusunk valóban elhanyagolt. Felolvasta a pénzügyminiszternek a szakminisztériumokhoz intézett s azóta a napilapokban is ismertette átíratát, melynek lényege az, hogy bármely minisztérium körén belől új állásokat csak annyiban lehet szervezni, amennyiben ugyanazon minisztérium más vonatkozásaiban megtakarítások mutathatók ki. A helyzet ily módon igen nehéz. Hogy a küzdelem, hogy fog végzödni, nem tudja. Részéről az elszántság és a tképzői tanárság érdekeinek felkarolása mindenesetre meglesz.

Egyesületünk emlékiratai.

1. A tanítóképző-int. tanárképzés módosítása ügyében.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének választmánya még a mult esztendő folyamán elhatározta, hogy a III. Országos Tanügyi Kongresszus tanítóképzői szakbizottsága útján egyik tárgyalandó tételül tűzi ki a tanítóképző-intézeti tanárképzés reformját. Elhatározását siettetle Nagyméltóságodnak a polgári iskolai tanárképzés további sorsára vonatkozó állásfoglalása, mely e tanárképzés gyökeres megreformálását és Szegeden való elhelyezését eredményezte.

A tanítóképzői tanárképzés a polgári iskolai tanárképzéssel összefüggő, egységes alapon alakult ki, de idők folyamán, noha a tanítóképzés magasabb és szélesebbkörű fejlődésével az Apponyi-Kollégium intézményével mélyenjáró reformon ment keresztül, kapcsolata a polgári iskolai képzéssel továbbra is megmaradt. Miután a közös alapot képező polgáriiskolai tanárképzés megváltozott, a tanítóképző-intézeti tanárképzésnek is szükségeszerint meg kell változnia.

A polgáriiskolai tanárképzés legújabb módosítása alkalmul szolgál a tanítóképző tanárságának ahhoz, hogy elsősorban is vizsgálat tárgyává tegye, vajjon szükséges-e egyáltalán a tanítóképző-intézeti tanárképzést a polgári iskolai tanárképzéssel kapcsolatban tartani, mikor a polgári iskolai tanárképzésnek idők folyamán annyira specializálódtak a képzési céljai, hogy azok ha merőben nem is váltak ellentétesekké a tanítóképző-intézeti tanárképzéssel, de mindenesetre nem ennek a céljait szolgálják. A tanítóképző-intézeti tanárság véleménye erre vonatkozólag egységesen alakult ki, amennyiben közőhaj,

hogy a tanítóképző-intézeti tanárképzés a polgári iskolai tanárképzéstől függetlenül, ne polgári iskolai tanárok továbbképzésével történjék. Hogy ennek az új tanítóképző-intézeti tanárképzésnek az elméleti részét csakis az egyetem végezheti, eltekintve a tanítóképzőkben szükséges rajz-, zene- és testnevelői tanárok képzésétől, ebben is egységes volt a tanítóképző tanárság véleményel magáévá tévén erre vonatkozólag a középiskolai tanárok képzéséről intézkedő 1924-ik évi 27. t. c. indokolásának idevágó részét. A tanítóképző-intézeti tanárok többsége ugyancsak magáévá tette azon fontos elvet, hogy tanítóképző-intézeti tanár csak az lehessen, ki a tanítóképző-intézetet végezte, aki tehát tanítói oklevelet nyert s mint ilyen, már tanulókorában megismerkedhetett a tanítóképző-intézetnek, e szakirányú iskolának a munkájával. E felfogás többféle pedagógiai érve mellett egyike a legtermészetesebbeknek az, hogy a tanítóképző-intézet végzett növendéke ha tanítói gyakorlat hiján még nem is mutathat fel teljes tanítói képzettséget, de többé-kevésbé már megállapítható róla, hogy rendelkezik-e mindazokkal a kellékekkel, melyek egy jó tanítónál feltétlenül szükségesek. Fontos pedig ez azért, mert jó tanítóképző-intézeti tanár elsősorban az lehet, ki előbb jó tanítóvá lett. Aggodalommal látja különben is a tanítóképző-intézeti tanárság a legutóbbi évek tanítóképző-intézeti tanárképzésében eme gondolat hiányát, amennyiben az Apponyi-Kollégiumba olyan végzett polgári iskolai tanárok kerülhettek be, kik a polgári iskolai tanárképzőbe annak idején kereskedelmi érettségi alapján, tehát oly előtanulmányokkal jutottak, melyek a tanítóképzés szempontjából miniszteri rendelet megállapítása szerint teljesen értéktelenek és ennek ellenére a tanítóképző-intézeti tanárképzésnek mégis alapjai lehetnek.

Az új, megreformálandó tanítóképző-intézeti tanárképzés eme legfontosabb alapelveinek megismertetésével engedje még meg Nagyméltóságod, hogy a többi pontokba szedett határozatunkat is azzal közölhessük, hogy azokat alábbi terjedelmükben nemcsak a tanítóképző-intézeti tanárok egyetemessége, hanem a III. Országos Tanügyi Kongresszus is a magáévá tette.

1. A tanítóképző-intézeti tanári pályára az mehet, kinek jeles tanítói oklevele van, legalább egy idegen nyelvben jártas és a tanári pályára való egyéni és jellembeli arravalósága biztosított.

2. A tanárképzés ideje tíz félév.

3. A képzés elméleti és gyakorlati. Az elméleti képzés szakirányú része nyolc féléven át a budapesti tudományegyetemen, illetőleg a megfelelő főiskolákon, a pedagógiai része két féléven át a budapesti tudományegyetemen történik. A kiképzés gyakorlati részét a pedagógiaival párhuzamosan a gyakorló tanítóképzők biztosítják.

4. A jelöltek a negyedik félév után alap-, a nyolcadik után szak-, a tizedik félév végén pedig pedagógiai és gyakorlati vizsgálatot tesznek. A vizsgálatok az országos tanítóképző-intézeti tanárvizsgáló-bizottság előtt folynak. A bizottság a vizsgálat pedagógiai és gyakorlati részében tanítóképzői tanárokkal kiegészül.

5. A gyakorló tanítóképzőkkel kapcsolatosan kollégiumok szervezendők, melyek a szeminárium foglalkozást és az internátusi elhelyezést biztosítják.

Bízunk Nagyméltóságod kegyes jóakaratóiban és a tanítóképzés magasabb céljait mindig megértő mély bölcsességében, mellyel bizonyára megtalálja a megreformálandó tanítóképző-intézeti tanárképzés legcélravezetőbb útját és kegyes figyelmére méltatja a tanítóképző-intézeti tanárok ezirányú

előterjesztését, melyet kegyes jóakarátába ajánlván, vagyunk Nagyméltóságod iránti

Budapest, 1928 október 10.

hódoló tisztelettel

Mesterházy Jenő

előadó.

Quint József

elnök.

2. Új tanári és gyakorlóiskolai tanítói állások szervezése iránt.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének választmánya f. év október hó 14-én Kecs-keméten tartott választmányi vándorgyűlésén egyhangulag elhatározta, hogy a legsürgősebben előterjesztést tesz Nagyméltóságodnak 40 tanítóképző-intézeti tanári, 20 gyakorlóiskolai tanítói és 19 nevelői állás szervezése tárgyában. Ugyancsak elhatározta, hogy addig is, míg az új állások szervezése és betöl-tése fokozatosan meg nem történhetik, kéri a tanári óradíjaknak a jelenlegi 1 pengő 36 fillérről minimálisan 3 pengőtől a fizetési fokozatok szerinti meg-állapítását és díjazását.

A határozatok előterjesztése kapcsán engedje meg Nagyméltóságod, hogy kifejthessük az okokat és tényeket, melyek elhatározásunkat megindok-olják és kérjük kegyes figyelembevételét előterjesztett módozatainknak, melyek lehetővé teszik eziránybani kérelmeink fokozatos megvalósítását.

A tanítóképző-intézeteknek 1923-ban végrehajtott reformja az addigi 4 osztályu tanító- és tanítónőképzőket ötosztályuvá bővítette ki, felemelvén az addigi heti órák összegét 150-re és elrendelvén a német nyelv, a természet-tudományi, gazdaságtani tárgyak tanításában és a zenei oktatásban a csoport-rendszer alkalmazását. Az ekként előálló heti 31 órás többlet-munkához csat-lakozott még a szintén több csoportban dolgozó tanítási gyakorlatok meg-növekedett munkaideje is, miáltal az új ötosztályu tanítóképző-intézetek tanári és gyakorlóiskolai tanítói létszámának az emelése is szükségessé vált. Új állásokat azonban még sem kellett szervezni, mert ez időben a megszállott területekről menekült tanárok és gyakorlóiskolai tanítók száma lehetővé tette a személyi szükségletek pótlását. Ekként az 1924-25. tanév folyamán a tanító-, tanítónő- és óvónőképzők státusának létszáma összesen 202 volt. A végre-hajtott szanalással kapcsolatban némi csökkenés állott ugyan elő e létszám-ban, de az ujonnan szervezett községi tanítóképző már újabb személyi szükség-leteket teremtett és mert 1925-26-ban a státuslétszám már 182-re csökkent, a hiányokat óraadók, helyettesek és megbízottak alkalmazásával kellett pótolni, mert a státusban maradtak az új szükségletek ellátására kevesen voltak. Így történhetett meg, hogy jelenleg már 33 az ideiglenesen alkal-mazottak száma, szemben az összesített státus 167 főnyi létszámával, melyből még 13-an nem is a tanítóképző szolgálatában állanak. Így érthető meg az a visszásság is, hogy a tanítóképző tanári státus legalsóbb fizetési fokozatában, a IX-ikben jelenleg már mindössze csak két tanár van. Nem csak veszélyez-telve van így a természetes és szükséges utánpótlás, hanem tulságosan fel-szorítja az óraadók számát, teljesen lefokozza a tanári testületek stabilitását. Az óradíjasok ellátása ugyanis oly csekély, hogy még a kötelező heti óra-szám mellett való alkalmazásukkal sem érik el a havi 100 pengő (72×1.36 = 97.92). Megélhetésük érdekében kénytelenek tehát a 18 órán felüli idejüket másféle munkával eltölteni. Még a legteljesebb jóakarattal sem végezhetnek megfelelő tanítóképzési munkát és az elvégzettek csekély

díjazása még demoralizáló hatással lehet rájuk. Nemcsak a megélhetés, de a tanítóképzés érdeke is követeli az óradíjas és megbizottí állások megszüntetését, mert félemberekkel sehogysen végezheti el a tanítóképző az új tanterv és utasítás szerint kitűzött célt: „az ifjaknak tanítói személyiségekké való kiképzését“.

1917-18-ban, mikor 30 áll. tanító-, tanítónő- és óvónőképző volt az országban, 319 kinevezett tanerő szolgált a tanári státusban. Jelenleg 15 tanító-, tanítónő- és óvónőképzőnk van 154 kinevezett főigazgató, igazgató, tanár és gyakorló-iskolai tanítóval. Kevesebb tanerő jut tehát a mostani ötosztályu képzőre, mint régen a négy osztályos számára. Hogy a jelenlegi tanítóképző részére intézetenként hány tanár kell, azt átlagosan megállapítani nem lehet. Hisz két intézetünk is van, melyekben 2-4 osztály párhuzamosítva van, s általában valamennyi képző maximális létszámmal dolgozik. De figyelembevéve az összes szükségleteket, 40 főre tehető a hiányzó tanítóképző tanárok és 20 főre a még szükséges gyakorlóiskolai tanítók száma. E hiányok megállapításánál nem hagyható figyelmen kívül a 14 internátusos tanítóképző nevelői kara sem, melynek csak 9 tagja van rendszeresített állásban, holott soraikban vannak már évek óta működő és a nevelői teendőkben kiválóan bevált okleveles tanárok. Feltétlenül kívánatos lenne ezek további megtartása, munkakörüikben való állandósításuk és minden internátusos képző részére két-két nevelői állás szervezése, úgy hogy az érdemesen régóta működők a most meglevő X. fizetési osztályból bekerülhessenek a IX. fizetési osztályba és a fiatal tanári gárdának kívánatos legyen a nevelői munkakörben való hosszabb megmaradása.

Hosszas megfontolás után állapította meg e hiányokat a tanítóképző tanárság, tudatában lévén az ország nehéz pénzügyi helyzetének. Ezirányu előterjesztését épen ezért nem is tetézi most Nagyméltóságod előtt már máskor hangoztatott állásszervezésekkel, mint pld. a megfelelő számú főigazgatói állások megtartásával; az igazgatók részére az V. fizetési osztályu állások legalább olymértvű kiterjesztésével, miként az már a középiskolai igazgatók részére biztosított és az idősebb tanárok előtt az V. fizetési osztály megnyitását. Bizunk itt kérés nélkül is Nagyméltóságodnak a tanítóképzés munkáját mindenkor megértő méltánylásában és jóakaratában. Az új állások megszervezése és megvalósítása azonban a nemzet erősítő és mentő munkának a biztosítása. Ez állások nélkül nem tud elegendő erőt kifejteni a tanítóképzés s nyomában az egész népoktatásügy elsorvadása járhat. 79 új állás egyszerre való megszervezése nem kicsinyelhető pénzügyi megterhelést jelenthet az állam háztartásában és nyomában újabb meg újabb szükségletek támadhatnak. Az újabb állások szervezésének a szükségét és az állam részéről az ebben való támogatást felekezeti testvérintézeteinek a maguk részére is megállapították, amit szintén Nagyméltóságod jóakaratába ajánlunk. Bármennyire nehéznek is látszik azonban a költségek előteremtése, ez új állások megszervezése továbbra el nem maradhat, mert ennek káros következményei az évek mulásával hatványozottan mutatkoznak.

A legpontosabb számítások alapján a 60 tanári és gyakorlóiskolai tanítói állás a IX.-ik és X. fizetési osztályban a megfelelő lakbérékkel (III.-ik lakbér osztály) évi 173.820 pengővel terhelné meg a költségvetést, melyhez járulna még a 19 nevelői állás költségeként (5 a IX. fizetési osztályban, 5 a X.-ik fizetési osztály és 9 a XI. fizetési osztályban) évi 37.752 pengő, összesen

tehát 211.572 pengő. E hatalmasnak mondható összeg nem érezhető meg akkor, ha 4 egymást követő évre lenne beosztva a költségvetésbe, így ha 4 évi várakozással is, de évi 52.894 pengővel a legszükségesebb 79 állás mégis valósággá válhatna. Nem kerülnének még ennyibe sem az új állások, mert az eddigi óradíjak fokozatosan megszűnnének az új állásokkal.

Az állami tanítóképzés 1928-29-ik évi költségvetésének összege 1.723.710 pengő, vagyis a 132.914.110 pengőt kitevő közoktatásügyi költségvetésnek 1.29 %-a. 1927-28-ik évben 1.3 % volt. Az első háborus évben, 1914-15-ben a közoktatásügyi költségvetésnek 4.06 %-a jutott a tanítóképzésnek. Akkor volt 30 képzőnk, ma van 15. E számok azt bizonyítják, hogy a tanítóképzés nem okoz súlyos pénzügyi gondokat és nem terheli tulságosan a közoktatásügyi költségvetést és percentuálisan, meg nem csonkítottatásunk idején, 0.74 %-al volt jobban dotálva. De ez nem keserítette el a tanítóképző tanárokat, mert úgy érezzük, hogy a tanítóképzés renaissancea még hátra van; magasabb és előbbre való teendők miatt még csak ezek után kerül ránk a sor. Bizakodunk és reménykedünk, hogy 79 új állással és évi 52.894 pengő költségtöbblettel végre megindulunk az annyira óhajtott újjászületés felé. Nagyméltóságod nagyratörő és a haladásért lelkesülő személyisége bizalommal tölti el szívünket, hisz tudjuk, mennyire tudatában van a tanítóképzésre váró nagy hivatásnak, kijelentvén költségvetési indoklásában, hogy a mi tanintézeteinknek helyes működésén nyugszik egész népoktatásügyünk.

Előterjesztésünket még egyszer Nagyméltóságod kegyes jóakarátába ajánlva, vagyunk Nagyméltóságod iránti

Budapest, 1928 október 17. hódoló tiszteletünkkal

Mesterházy Jenő

Quint József

előadó.

elnök.

3. A gyakorlóiskolai tanítók sérelmeinek orvoslása tárgyában.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete f. év október 14-én Kecskeméten tartott vándorgyűlésének határozata alapján mély tisztelettel terjeszti Nagyméltóságod elé az állami és felekezeti tanítóképző-intézeti gyakorlóiskolai tanítók helyzetének javítására vonatkozó kérelmét, hogy sérelmeiket a lehetőséghez képest orvosolni kegyeskedjék.

a) Első alázatos kérelmünk, hogy a gyakorlóiskolai tanítók státusában is nyitassék meg a VI. fizetési osztály. Míg ugyanis a velük teljesen azonos státusba sorozott és egyenlő elbánásban részesülő polgári iskolai és gyógypedagógiai iskolák tanárai előtt a VI. fizetési osztály nyitva áll, addig a gyakorló iskolai tanítók, akik a gyakorló iskolában végzett heti 30 órai munka mellett a leendő tanítóknak is szakképzést nyújtanak, bármilyen érdemeket szerezzenek is, a VII. fizetési osztálynál tovább nem juthatnak. Bár meggyőződéssel valljuk, hogy minden gyakorlóiskolai tanító ideális célokért küzd és dolgozik, mégis úgy érezzük, hogy az anyagi előbbrejutás reménye alkalmasabb a nagy kitartást kívánó munka elvégzésére, mint a naponként lelkükre nehezedő anyagi gondok súlya.

Bármennyire örülünk is annak, hogy az elemi népiskolánál működő tanítók egy része eléri a VII. fizetési osztályt, sőt az elemi iskolai igazgatók fizetésbeli fölénybe is jutnak velük szemben, mégis úgy érezzük, hogy nehéz és felelősségteljes munkájuk a gyakorló-iskolai tanerőknek nem megfelelően értékelte, ha végeredményben nem juthatnak feljebb az elemi népiskola

tanítóknál, akiknek kiképzésében nekik is jelentékeny részük van. Munkájuknak ezen fizetésbeli egyenrangusítása pedig éppen szolgálati idejük vége felé következik be, amikor a végzett nagyobb munka tudatában, minden gyakorlóiskolai tanító joggal számíthat nagyobb erkölcsi elismerésre és anyagi előbbrejutásra.

Legyen szabad Nagyméltóságod figyelmét felhívni arra, hogy a gyakorlóiskolai tanítók csekély létszáma miatt (24 állami) e kérelem teljesítése pénzügyi tekintetben jelentékeny többletet nem okozna az államnak, mert csak alig néhány érné el a gyakorlóiskolai tanítók közül a VI. fizetési osztályt.

Ezen alázatos kérés teljesítésének meg lesz azon üdvös következménye is, hogy az elemi iskolákban működő tanítók legjobbjai fokozottabb mértékben fognak törekedni arra, hogy a gyakorló iskolai tanítói állás elnyerésére magukat méltókká tegyék.

b) Második alázatos kérésünk néhány gyakorlóiskolai tanító személyi ügyére vonatkozik.

Vannak ugyanis egyes tanítóképzőknél olyan állami tanítók, akik már évekkal ezelőtt kaptak gyakorló-iskolai beosztást annélkül, hogy azóta a gyakorló iskolánál véglegesítést nyertek, illetőleg a gyakorló-iskolai tanítók státusába bejuthattak volna. Ezeknek a bizonytalanságban felejtett kartársaknak a lelkiállapota legkevésbé alkalmas arra, hogy teljes odaadással éljenek jelen hivatásuknak, mert sohasem tudhatják, hogy nagy munkájukat hogyan értékeli a fölöttes hatóság és hogy mikor kapják meg az elemi népiskolához visszahelyező felsőbb rendeletet.

Miután e pontban említett tanerők évek óta egyenlő munkát végeznek a többi gyakorlóiskolai tanítóval és munkájuk ellen fölöttes hatóságuk részéről kifogás nem volt, tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy ezen tanítókat gyakorlóiskolai állásukban véglegesíteni kegyeskedjék, annál is inkább, mert a gyakorlóiskolai tanítók f. évi július havában tartott továbbképző tanfolyamán ők is résztvettek s annak az új elemi iskolai tantervvel kapcsolatos tanulságait ők is magukkal vitték.

Tudatában vagyunk annak, hogy e pontban említett tanítók véglegesítése csak abban az esetben történhetik meg, ha új gyakorlóiskolai állások szervezettek. Tekintettel azonban arra, hogy a tanítóképzésnek kívánatos fejlődése csak úgy érhető el, ha a gyakorló-iskolák három részre oszthatnak, bízunk benne, hogy e fontos újítás rövid időn belül be fog következni. Azért mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy az újonnan szervezendő állások betöltésénél az e pontban említett tanerők elsőbbsége biztosíttassék, annál is inkább, mert ők is hajlandók a próbatanításokon bebizonyítani tanítói rátermettségüket.

Kérelmeink tehát: 1. *A gyakorlóiskolai tanítók státusában is nyitassék meg a VI. fizetési osztály.*

2. *A gyakorlóiskolákhoz évek óta beosztott tanerők a gyakorlóiskolai tanítók státusában véglegesíttessenek.*

Mivel e két kérés meghallgatása a tanítóképző egy fontos tényezőjének jelentené helyzete javulását, munkakedvének fokozását, újból alázattal kérjük Nagyméltóságodtól azok teljesítését.

1928 október 17-én. Legmélyebb tisztelettel

Woyciehowskyné Dr. Lajos Mária

főttitkár.

Quint József

elnök.

HIREK.

Üzenet. Több helyettes tanárnak Egyesületünkhöz intézett érdeklődésére közöljük a következőket. Ha a helyettes tanár költségvetésileg megállapított helyen van, úgy jár neki családi pótlék. Ily hely 10 van. Arcképes igazolványa a helyettes tanárnak ezidő szerint nincs, de kérelmezni lehetne a KANSz vagy Egyesületünk útján az államvasutak igazgatóságától. Ha szolgálata megkezdésekor megvolt a tanári oklevele, úgy nyugdíjba egész szolgálati ideje számít, a fizetésbe azonban csak a 3 évet meghaladó helyettestanári évek tudatnak be. *Woyciechowskyné Dr. Lajos Mária*, főtítkár.

Kinevezések. A közokt. miniszter 1928. évi nov. 1-étől kezdődő hatállyal *Nagy Samuné Nádor Margit* okl. középisk. énektanítónőt a bpesti áll. óvónő-képző-intézethez rendes tanárrá kinevezte. — Szmracsányi *Lajos* egri érsek vezér *Málnási Ödön* dr. okl. polg. iskolai és középiskolai tanárt az egri ős. tanítóképző-intézet r. tanárává kinevezte.

Áthelyezések. A közokt. miniszter áthelyezte *Barabásné Ribiczey* Erzsébet tanárt Hódmezővásárhelyről a bpesti VII. ker. tanítónőképzőhöz, *Ehmann* Tivadar tanárt Jászberényből Bajára, *Csukás* Zoltán tanárt Czinkotáról a bpesti VII. ker. tanítónőképzőhöz, *Jankó* László tanárt Pápáról Győrbe, *Maurer* Mihály gyakorló isk. tanítót Czinkotáról a bpesti VII. ker. tanítónőképzőhöz, *Friedrich* János nevelőt Jászberényből Balassagyarmatra. — A polg. isk. tanárképzésnek a szegedi egyetemre való áttétele következtében a közokt. miniszter áthelyezte *Lux* Gyula tanárt a polg. isk. tanárképző főiskolától az I. ker. áll. tképzőhöz, dr. *Greguss* Pál tképzői és egyet. m. tanárt szolgálattételre a szegedi egyetemmel kapcsolatos polg. isk. tanárképző-intézethez, dr. *Prohaska* Ferenc és *Gyurjác* András gyakorló polg. iskolai, okl. tképzőintézeti tanárokat szolgálattételre a közokt. minisztériumba osztotta be. *Jávor* Albert okl. tképző-int., szolgálattételre a polg. isk. tanárképző főiskolába irodai teendőik végzésére beosztott tanár pedig mint titkár és óraadó a testnevelési főiskolában nyert beosztást.

Megbízás, alkalmazás. A közokt. miniszter *Tulit* Péter okl. testnevelő tanárt szept. 1-étől a kiskunfélegyházi áll. tképző-intézethez osztotta be megbízott tanári minőségben. Ugyancsak ez intézetnél *Nika* Béla okl. tképző-int. tanárt óradíjas nevelői minőségben alkalmazta. — A közokt. miniszter dr. *Rastyák* Ödön okl. tképzői tanárt a kőszegi áll. tképző-intézetnél tanári teendőkkel megbízta. — A közokt. miniszter *Lehnitzky* Gyula ny. áll. tképző-int. tanár, áll. polg. isk. óradíjas helyettes tanárt eddigi minőségében s a bpesti II. ker. áll. tanítónőképzőben teljesített jelen beosztásában az 1928/29. tanévre is változatlanul meghagyta, továbbá ugyanezen intézetnél *Zeitler* Etelkát, a cinkotai áll. tanítónőképzőhöz megbízott áll. tanítónőképző-int. óradíjas helyettes zenetanárt, alkalmazta.

Személyi hírek. A debreceni Tisza István Tudományegyetem által a nagy szünidőben rendezett Nyári Egyetemen dr. *Greguss* Pál bpesti áll. tanítóképző-int. tanár a növények életéről, dr. *Bartha* Károly debreceni ref. tképző-int. tanár a gyermeknyelvről adott elő. — A Pest vármegyei tanítók és tanárok számára a nyár folyamán Szentendrén rendezett népművelési előadóképző tanfolyamon *Németh* Sándor bpesti áll. tképzői tanár az irodalomtörténet és a földrajz, *Móczár* Miklós kiskunfélegyházi tanár a természettudományok köréből tartott előadásokat. — A Zemplénvármegyei Ált. Tanítóegyesület szerencsi közgyűlésén *Quint* József egyesületi elnökünk az új népsik.

tanterv lényegéről és szelleméről tartott előadásával nagy sikert aratott. — A Nemzeti Szalon által rendezett őszi tárlaton vitéz *Komárnoky Gyula* bpesti áll. óvónőképző-int. rajztanár nógrádi tája tetszést keltett. — Az 1929-ben Budapesten tartandó XXI. eszperantó világkongresszus rendező bizottsága elnökéül *Mihalik József* kartársunkat, Egyesületünk titkárát választották meg. — A Győrmegeyi Általános Tanítóegyesület győri közgyűlésén *Fekete József* kartársunk az iskolánkülvilű népművelés jelen állásáról és a népkönyvtárakról tartott előadást. — A *Répay Dániel* kartársunk igazgatása alatt álló Szülőiskolájában a téli félév folyamán kartársaink közül előadásokat tartanak *Lechnitzky Gyula* *A jellem kialakulása a nemzeti szellem hatása alatt* és dr. *Frank Antal* *Családi nevelés a cserkész törvények szellemében* címen. Ugyanez iskola nyilvános szülői értekezletein pedig *Répay Dániel* *Hogyan illeszkednek be fiaink s leányaink a felnőttek társadalmába?* s dr. *Frank Antal* *Cserkészélet és a család* címen adnak elő. — Vitéz *Komárnoky Gyula* bpesti óvónőképzői tanár képeiből okt. hó folyamán Túrkevéen kiállítását rendezett, melyet ünnepélyesen az ottani polgármester nyitott meg.

Geőcze Sarolta temetése. A magyar tanítóképzés, a szociális és nemzeti irányú nőmozgalmak nagy halottjának, a ped. és szociológiai irodalom sorainkból kihullt kitűnő művelőjének, *Geőcze Sarolta* ny. ttónőképző-int. c. főigazgatójának temetése szept. 26.-án a farkasréti temető halottas házából rendkívül nagy részvét mellett történt. A volt tanítványok, tanártársak sokasága, a különböző nőegyesületek, tud. és társadalmi egyesületek kiküldöttei, képviselők, közéleti notabilitások vették körül az elhunyt koporsóját. Az egyházi szertartás befejeztével *Greszler Jenő* min. tanácsos a kultuszminiszter megbízásából a következő bucsubeszédet mondotta: Mélyen tisztelt gyászoló Közönség! A magyar közoktatásügynek, a magyar kultúrának mélyeséges gyásza van. Itt hagyott bennünket, szebb hazába költözött Sarolta néni, a magyar nemzeti nőnevelés lánglelkű apostola, aki egész életét a nőnevelésnek, az irodalmi, paedagógiai társadalmi kérdéseknek szentelte. Már mint fiatal leány és az egyik csallókői polgári iskola igazgatója beigazolta rátermettségét és különleges hivatoltságát. Komárom megye akkori poétailelkű tanfelügyelője és a komáromi polgári leányiskola igazgatója irányították a Csallóköz kultúráját, az Ő iskolája már akkor a „Geőcze Sarolta“ iskolája néven volt ismeretes megyeszerte. De bármennyire szerette e szinmagyar vidéket, a sors más szerepet szánt neki. Felettes hatósága a tanítóképzés irányításával bízta meg s Ő a tanítóképzés terén is mesternek bizonyult. Azonban képezdei igazgatósága alatt is mindenkor talált időt, módot és alkalmat, hogy az irodalmi és társadalmi kérdésekkel foglalkozzék. Sőt akkor sem szűnt meg ez a tevékenysége, amikor a nyugalom éveinek kellett volna következni. Az Ő távozása nagy nemzeti veszteség — s részünkre nem jutott más, csak az emlékezés. De nem az az emlékezés, amely az én szavaimban vagy az itt elhangzó beszédekben jut kifejezésre, hanem az, amelyik száz és száz magyar tanítónő lelkében él országszerte, az az emlékezés, amely ezer és ezer magyar anya szívében él, nemcsak e csonka hazában, hanem — éppen az Ő komáromi híres munkássága eredményeként — az elcsatolt területeken is, Geőcze Sarolta, nemes Nagyasszonyunk, Isten veled! — A bpesti II. ker. áll. tanítónőképző-intézet részéről *Kádár Ilona* tanár búcsuzott az intézet volt igazgatójától, Egyesületünk gyászáat pedig *Woyciechowszkyne dr. Lajos* Mária főtitkár tolmácsolta. A különböző nőegyletek részéről bucsubeszédet mondtak

Tormay Cecil, Toperczer Ákosné, Horváth Gézané, Lechnitzkyné Jancsó Gabriella, Lindenmeyer Antónia, Kádár Jenőné és Szilágyi Ágota dr.

Halálozás. *Irsa Béla* nyug. tanítóképző-int. c. igazgató, a bpesti II. ker. áll. tanítóképző-int. volt zenetanára nov. 11.-én hirtelen elhunyt. Nov. 13.-án kísérté a tanártársak és tanítványok sokasága utolsó útjára a kerepesi temető halottas-házából. Emléke élni fog! — *Papp József* a soproni evang. tképző-intézet nyug. igazgatója nov. 22.-én életének 70. évében elhunyt. Hült tetemét nagy részvét mellett helyezték örök nyugovóra a soproni evang. sírkertben. Áldott legyen emléke!

Nyugtázás. Tagsági díjat fizettek az 1926. év I. felére; Ágoston V.

Az 1926. év II. felére: Málnási D., Ágoston V., Brunovszky R., Drozdy Gy.

Az 1927. év I. felére: Jankó L., Berzáty L., Friedrich J., Málnási D., Dr. Hollendonner F., Gy. Grátz M., Drozdy Gy., Csiky J.

Az 1927. év II. felére: Jankó L., Friedrich J., Málnási D., Dr. Hollendonner F., Gy. Grátz M., Drozdy Gy., Csiky J.

Az 1928. év I. felére: Tabódy I., Amler A., Barcsai I., Chobodiczky A., Desics J., Flóra S., Kiss Á. I., v. Losonczy Gy., Szilágyi J., Brunovszky R., Kovács D., Blénessy I., Bodor D., Csada I., Marczely K., Tóth M., Révay Ö., Lázár K., Rónai S., Bergmann J., v. Horváth I., Horváth K., Lakatos E., Leyrer M., Móczár M., Dr. Nagy J., Putnoky J., Rozsonday Z., Takács B., Vízahányó K., Vizi J., Lux Gy., Richtmann M., Sós E., Cseh A., Rados Gy., Stroche H., Schwartz K., Balázs D., Drozdy Gy., Dr. Frank A., Csiky J.

Az 1928. év II. felére: Bognár K., Inasz F., Matheidesz J., Sass L., Tabódy J., Kovács D., Blénessy J., Bodor D., Csada I., Marczely K., Tóth M., Révai Ö., Lázár K., Rónai S., Bergmann J., v. Horváth J., Horváth K., Lakatos E., Leyrer M., Móczár M., Dr. Nagy I., Putnoky J., Rozsonday Z., Takács B., Vízahányó K., Vizi J., Lux Gy., Richtmann M., Sós E., Cseh A., Rados Gy., Stroche H., Schwartz K., Balázs D., Peschkó Z., Drozdy Gy., Dr. Frank A., Csiky J.

Az 1929. év I. felére. Hamar Gy., Dr. Magdics J., Bartal A., Bárdos B., Homor J., Milakovszky L., Nemesszeghy J., Rosta J., Sántha K., Szkalka L., Hidegh B.

Az 1929. év II. felére: Dr. Magdics J., Bartal A., Bárdos B., Homor I., Milakovszky L., Nemesszeghy J., Rosta J., Sántha K., Szkalka L., Hidegh B.

Az 1930. év I. és II. felére: Dr. Magdics J.

Előfizetés a folyóiratra: Sárospatak áll. tkpző az 1928. év II. és 1929. év I. felére. Kőszeg róm. kath. tnőképző 1929. egész évre. Sopron (Megváltó) róm. kath. tnőképző 1928. egész évre.

Befizetések a Tanárok Házára az 1927/28. isk. évről: Kecskemét ref. tnőképző (179 P), Cinkota áll. tnőképző (326), Hódmezővásárhely óvónőképző (166), Győr áll. tnőképző 20 tanuló díja (40), Budapest II. ker. áll. tnőképző 12 tanuló díja (24), Budapest I. ker. áll. tképző 6 tanuló díja (12). Az 1928/29. isk. évről: Győr áll. tnőkp. (300), Sopron ág. ev. tkpző (259), Budapest I. áll. tkpző (362), Budapest II. áll. tnőképző (474), Budapest áll. óvónőképző (204) Nyiregyháza áll. tkpző (332), Kőszeg áll. tkpző (222), Jászberény áll. tkpző (222), Sárospatak áll. tkpző (346-85), Baja áll. tkpző (388), Kiskunfélegyháza áll. tkpző (318), Nagykőrös ref. tkpző (385-40).

Adomány a Tanárok Házára: Veszprém róm. kath. tnőképző 30 P. Budapest, 1928. okt. 31. *Pöcza József*, pénztáros.

Nyomatott Zachariás György „Mars” grafikai műintézetében, Szegeden. Telefon 7-44.